

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Errata

Nábytek a výuka řemesla v proměnách času

Furniture and craft tuition during the time-
related changes

Miroslav Kvasnička

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syřiště Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného
výcviku (7507R056)

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Nábytek a výuka řemesla v proměnách času potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Převýšov, 2.12.2020

PODĚKOVÁNÍ:

Dovoluji si tímto poděkovat panu PhDr. Ivu Syřišťovi Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky a trpělivost, s kterou mi dopomohl k vypracování této bakalářské práce. Dále bych také chtěl poděkovat mé rodině za podporu a trpělivost.

ABSTRAKT

V této práci se budu zabývat vývojem nábytku a výukou řemesla.

Teoretickou část tvoří především historie nábytku a řemesla a důležité pojmy s tím spojené.

Praktická část se zabývá konkrétní střední školou a jejími proměnami během čtyřiceti let z pohledů kantorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Historie, nábytek, řemeslo, učení, moderní design

ABSTRACT

In this work I will deal with the development of furniture and teaching crafts.

The theoretical part consists mainly of the history of furniture and crafts and important concepts associated with it.

The practical part deals with a secondary school and its changes during 40 years from the teacher's perspective.

KEYWORDS

History, furniture, craft, apprentice, modern design

Obsah

Úvod	8
Teoretická část.....	9
1 Pojem „řemeslo“.....	9
2 Historie.....	9
2.1 Egypt	10
2.2 Mezopotámie.....	11
2.3 Řecko	12
2.4 Řím	13
2.5 Románský sloh.....	14
2.6 Gotika	15
2.7 Renesance.....	16
2.8 Baroko.....	17
2.9 Rokoko	18
2.10 Klasicismus a Empír	19
2.11 Biedermeier.....	21
2.12 Thonet	22
2.13 Secese.....	23
2.14 Funkcionalismus	24
2.15 Postmoderna	25
3 Cechy	28
3.1 Pojem „cech“	28
3.2 Vznik a vývoj cechů	28
3.3 Struktura cechů.....	31
3.3.1 Učedník	31
3.3.2 Tovaryš.....	32
3.3.3 Mistr	33
3.3.4 Cechmistr.....	33
4 Učňovské vzdělávání.....	34
Praktická část	37
5 Historie Střední uměleckoprůmyslové školy hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové.....	37
6 Polostrukturované rozhovory s mými bývalými i současnými kolegy, učiteli, mistry	40
6.1 Rozhovor číslo 1 – dotazovaný na škole působil od roku 1988 do nedávna.....	40

6.2	Rozhovor číslo 2 – dotazovaný na škole působí od roku 1996.....	41
6.3	Rozhovor číslo 3 – dotazovaný na škole působí od roku 2012.....	43
6.4	Rozhovor číslo 4 – dotazovaný na škole působí od roku 1994.....	45
6.5	Rozhovor číslo 5 – dotazovaný na škole působil od roku 2008 do roku 2018, nyní soukromě podniká v oboru. Se školou spolupracuje nadále na letních kurzech.....	46
6.6	Rozhovor číslo 6 – dotazovaná na škole působí od roku 1984.....	47
6.7	Můj pohled na věc.....	48
6.8	Porovnání změn z rozhovorů	49
	Závěr	51
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	52

Úvod

Ve své práci se budu zabývat vývojem nábytku a výukou hlavně truhlářského řemesla v proměnách času. V teoretické části se pokusím přiblížit jednotlivé časové epochy od Egypta přes Baroko až po současnost. Porovnáám výuku řemesla v dobách minulých a současných a přiblížím některé důležité pojmy týkající se učňovského školství. V praktické části se pokusím pomocí rozhovoru s několika bývalými i současnými pracovníky konkrétní školy porovnat praktické vyučování dnes a v průběhu předchozích čtyřiceti let na dané škole, na které pracuji, včetně uplatnění jejich absolventů v oboru.

Teoretická část

1 Pojem „řemeslo“

Na začátku této práce by bylo vhodné vysvětlit pojem řemeslo, neboť je toto slovo v mé práci stěžejní, jak již uvádí název. V Lexikonu našich hospodářských dějin se pod heslem řemeslo uvádí: „malovýroba, spočívající převážně na ruční kvalifikované práci samostatného výrobce, popř. zaměstnávajícího několik pracovníků, jejichž účast ve výrobě umožňuje omezenou dělbu práce uvnitř řemeslné dílny“¹

V Ottově slovníku naučném autoři definují řemeslo jako: „souborný název všech výrobních živností, při nichž až do nedávna pracovalo se jen ručně nebo pomoci strojů jednoduchých. Při výrobě tovární je hlavní věcí stroj, při ř-le osoba dělníkova, jenž při práci je činným duševně i tělesně, kdežto při fabrikaci obstarává hlavně jen práci mechanickou, vedení a obsluhu stroje...“²

2 Historie

Lidstvo bylo a stále je fascinováno starověkým Egyptem, jeho pyramidami a chrámy. Mezopotámie nás okouzljuje svými Zahradami královny Semiramis či bájným Babylónem. Antika se stala vzorem pro nejednu slohu či styl a svou přirozenou krásou stále oslovuje a inspiruje umělce. Středověk nás pohltí svými stavebními slohy od těžkopádného románského umění, vznosnou a do výšek se pnoucí gotiku, přes renesanci, vzhlížející se v antice nás dovede k novověku. Po expresivním baroku, přebujelém a monumentálním, plném vypjatých emocí a neřaděných vášní nás ukonejší jemným a hravým rokokem, kde začneme obdivovat francouzské krále a umělci budou tvořit právě pro ně. Klasicismus a empír nám otevře brány pozdního novověku, kde vládne zpočátku historismus, zanedlouho se však zaskví jeden z nejvyhledávanějších nábytkových slohů – biedermeier. Rozvlněná a roztančená secese objeví opravdovou krásu přírody a vyzdvihne nejednoho českého umělce. Michal Thonet nám ovšem ukáže sílu ohýbaného nábytku a tím zcela změní pohled na nábytkovou tvorbu moderní doby. Naše pozornost se obrátí i k art-decu, prvnímu směru mediální doby, a především k funkcionalismu, který

---

¹ GERŠLOVÁ, Jana a Milan SEKANINA. Lexikon našich hospodářských dějin: 19. a 20. století v politických a společenských souvislostech. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-178-7.

² KOLEKTIV autorů. *Ottův slovník naučný: 21. díl.* Praha, 1904.s 538

se k nám dnes obrovskou měrou opět vrací v nejrůznějších podobách. Své ostré hrany nám ukáže kubismus, a nakonec nahlédneme i do postmoderní doby. To bude naše krátká procházka historií nábytku, která nám usnadní pohled na nábytkovou tvorbu 21. století.

Od doby, kdy lovec mamutů přivalil do své jeskyně kládu, aby na ni mohl usednou pohodlněji než na zem, můžeme snad datovat počátky výroby nábytku. Později si jeskynní člověk svoji kládu otesal primitivní pazourkovou sekyrou, aby se mu sedělo ještě pohodlněji. A když se potom spokojeně usadil, zamyslel se nad svou kládou a tu ho napadlo, že by si ji mohl ozdobit. Vzal tedy znovu do ruky sekyru a rohem ostří vyškrábal do klády siluetu jelena, kterého ten den ulovil. Tak nějak mohl vzniknout první nábytek. Ale nemusel. Mohlo to být všechno úplně jinak. To už se nikdy přesně nedozvíme, ale v každém případě už několik tisíciletí člověk zařizuje své příbytky předměty, které mají svůj praktický účel.

Nábytek se ale jisto jistě vyvíjel postupně v různých částech světa, kde měl své opodstatnění a samostatný specifický vývoj. Na rozvoj nábytku, jakož i ostatního umění, má velký vliv zeměpisná poloha, hospodářský růst a politická situace daného státu nebo oblasti.

2.1 Egypt

„*Všechno na světě se bojí času, jen čas se bojí pyramid*“ říká arabské přísloví. To však neplatí pouze o tomto fascinujícím zázraku architektury. Egyptský nábytek, který se nám i po 5000 letech zachoval v téměř nezměněné podobě díky klimatickým podmínkám uvnitř pyramid, nás i dnes ohromí svou nádherou, pohodlností, praktičností, a především dokonalým řemeslným zpracováním.

Egyptané byli již 3000 let př.n.l. vyspělou civilizací, která překonávala nemožné pro svou oddanost faraónovi. Dnes již těžko zjistíme, zda to byla právě ona bezmezná víra v panovníka nebo spíše strach z jeho zloby, ale co víme určitě, je to, že pyramidy nejsou dílem faraónů, ale naopak těch nejobyčejnějších Egyptanů, kteří položili tisíce životů za to, aby se jejich potomci bohů – faraóni – mohli odebrat k věčnému životu. A právě z těchto náboženských důvodů byly hroby-od mastab, přes pyramidy až po skalní hrobky- vybavovány všemi předměty, které by mohl panovník po smrti potřebovat, včetně nábytku.

Pokladnicí starověkého nábytku se stala Tutanchamonova hrobka. Její objevitel Howard Carter si jistě plně neuvědomoval že i on se zapíše do dějin nábytku, když v roce 1914 vynesl opět na denní světlo jedno z nejvýznamnějších svědectví o egyptském nábytkovém umění.³ Mezi nespočtelným množstvím užitečných předmětů, jako například knih, šperků, amuletů, sošek bohů a bohyň, či strážců mrtvého, se našly i pozlacené a nádherně zdobené vozy, křesla, židle, lůžka a truhly.

V Egyptě se vyskytovaly již všechny základní druhy nábytku. Jedním z nejoblíbenějších materiálů byl eben, s jehož zpracováním se začalo právě v údolí Nilu. Ovládali techniku dýhování a intarzování. Dýhy lepili přírodními lepidly tak dokonale, že zůstávají bez poškození dodnes. Egypťané znali různé povrchové úpravy včetně moření, nábytek byl často zlacený, vykládaný drahými kameny, kovem, perletí nebo slonovinou. Z konstrukčních spojů ovládali ozub, rybinové spoje i hmoždinky. Používali spárovky a překližky, rámové konstrukce a různé výplně. Nábytek doplňovali vyplétáním proužky kůže nebo provázku a čalounili volnými polštáři.⁴

Díky velké produkci potravin se velký počet lidí mohl věnovat i jiným činnostem. Řemeslo se zde předávalo z otce na syna. Své znalosti o řemeslu prohlubovali napodobováním činnosti řemeslnických mistrů. Hlavně při stavbě pyramid mistři řemeslníky sdružovali v izolovaných vesnicích a řemeslných dílnách, aby neprozradili tajemství staveb. S nadsázkou lze říci, že zde probíhala první cílená výuka řemesel.

2.2 Mezopotámie

Bible nazývá tuto zemi „Aram-Nacharaim = rovina dvou řek“. Mezopotámie pod sebou skrývá mnoho národů, jako např. Sumerové, nejstarší civilizace vůbec, Akkadové, Gutejci, Babyloňané, Chetitě, Elamité, Amorejci nebo Asyřané, kteří vynalezli soustruh.

Přímé doklady o nábytkovém umění Mezopotámie se nám nedochovaly, a tak musíme využít jiných uměleckých zdrojů, jako jsou hliněné tabulky nebo reliéfy. Z nich odborníci usuzují, že již byla částečně zvládnuta metalurgie, a z těchto důvodů byl nábytek či některé jeho části zdobeny a spojovány kovem. Používalo se především dřeva palmy, které bylo dostupné a dovážel se teak a eben. Hojně se využívalo soustružení, a jako

---

³ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

⁴ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

konstrukčních prvků čepy a rámové konstrukce. U sedacího nábytku a lůžek byly plochy vyplétány a na ně pokládány polštáře. Často se objevovalo zdobení nohou ve tvaru piniových šišek. Nábytek byl dýhován a intarzován, zdoben zvířecími motivy, které zobrazovaly sílu a moc panovníka.⁵

Zpracování nábytku bylo čistě v rukou několika vybraných rodin, kde se řemeslo dědilo z generace na generaci, a tak byly zachovány postupy zpracování a bylo zamezeno jejich dalšímu šíření.

2.3 Řecko

Řecko je považováno za kolébku civilizace, v současné řeči používáme nemálo řeckých slov a například i Nový zákon byl napsán řecky.

Řekové se stali mistry v budování nádherných chrámů, které zasvěcovali svým bohům. Do těchto chrámů, i do městských příbytků výše postavených Řeků, se zhotovoval nábytek, který byl krásný svou lehkostí a elegancí. Do dnešní doby se nám však bohužel nedochoval, ovšem dozvídáme se o něm například z kamenných reliéfů nebo z váz, kde byly zobrazovány okamžiky z každodenního života.⁶

Řekové znali již celou řadu technologií zpracování dřeva, od Asyřanů znali soustruh. Částečně se nechali inspirovat egyptským nábytkem, ale vnesli do něj své typicky řecké znaky a zpracování, které bylo díky nástrojům o něco dokonalejší než v Egyptě. Kromě moření, intarzování, vykládání a řezbování, znali Řekové i ohýbání dřeva, kterého hojně využívali. Dřevo napařovali a máčeli v horké vodě, a poté je ohýbali přes šablony. Plochy byly dokončovány leštěním a napouštěním vzácnými oleji.⁷

Nejznámější je židle, kterou nazývali „Klismos“, jenž je tvořena kruhovými výsečemi. „Difros“ byla sedačka bez opěradla a křeslo nazývaly „Dantes“. Lůžko neboli „Leccos“, bylo vyrobeno z rámové konstrukce a vyplétáno koženými pásky, řemeny nebo provazy, na jeho plochu byly pokládány kožešiny a přehozy. Zvláštním kusem nábytku bylo lehátko „Kliné“, které sloužilo jak k odpočinku, tak i k jídlu, např. při hostinách, které se těšily velké oblibě. Stoly byly různých tvarů, ale často měly tři nohy, tzv. tripons. Nohy

⁵ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

⁶ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

⁷ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

u stolů byly zdobeny ve tvaru zvířecích tlap. Dalším zdobným prvkem byl akantový list, voluty, palmety a rosety. Jako úložné prostory byly využívány stále truhly, často s víky ve tvaru tympanonu, objevily se i skříně.⁸

Ve většině městských států se postupně začíná rozvíjet řemeslná výroba. Nejvíce je to patrné na loďářství, kovářství, hrnčířství a truhlářství. Řemeslníci si zároveň postupně budují společenské postavení. Prvně můžeme mluvit i o sdružování řemeslníků do spolků a specializovaných dílen. Které vzhledem k jejich povaze můžeme s nadsázkou považovat za předchůdce cechů. Staří Řekové se již dokonce mohli svému řemeslu vyučit od řemeslnických mistrů. Ti si obvykle ke své práci brali pomocníky z řad svobodného obyvatelstva, ale i z řad otroků a předávali jim své znalosti.

V 1. století př.n.l. se Řecko stalo římskou provincií a tím ztratilo svou samostatnost. Centrum civilizace, kultury a hospodářství se stěhuje do Říma.

2.4 Řím

Kultura starověkých Římanů významně ovlivnila celou evropskou civilizaci. Jejich jazyk – latina je i po jejich zániku používána dodnes v celé řadě vědeckých oborů a je považována za jazyk vzdělanců.

Od 2. století př.n.l. Římané začali ovládat celé Středomoří, podnikali vojenské výboje a tím nastal příval otroků do Říma. Ti začali pracovat nejen jako pomocné síly, ale i jako řemeslníci. Tímto způsobem se nábytek obohacoval o cizokrajné prvky a zpracování.⁹

Pro výrobu nábytku se používalo nejen dřeva, ale i různých kovů, nejčastěji však bronzu, a také mramoru. Nábytek byl zhotovován nejčastěji ze dřeva jasanu, javoru, olivy nebo cedru, dýhovalo se dováženými dřevinami, byl vykládán drahými kameny, barevným sklem nebo slonovinou. Dýhování v období Říma dosáhlo nejvyšší úrovně, poté však zaniklo a objevuje se až v období baroka! Zajímavá jsou bronzová křesílka, která mají prohnutá opěradla protažená do područek. Vyráběly se i klasické židle nebo skládací židle, křesla s područkami – sólium nebo křeslo katherdra, či jednoduchá sedátka scamnum, na které se pokládaly polštáře. Významným kusem nábytku se stává stůl, který

---

⁸ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

⁹ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

je v mnoha provedeních, od kruhově řešených stolků, se čtyřmi nohama nebo jednou bohatě zdobenou nohou, až po stoly s masivními bloky mramoru po stranách. Objevují se i malé skládací stolky. K těmto stolkům se přistavovala lehátka, která měla v antice nezastupitelné místo. Sloužila k odpočinku, jídlu i psaní. Nohy u nábytku byly zakončeny buď rovně nebo byly zdobeny řezbami ve tvaru zvířecích tlap nebo lidských nohou. Oděvy se ukládaly do truhel a do skříní.¹⁰

Římané převzali většinu dovedností od Řeků a z dobytých území. Spolky řemeslníků se zde začínají označovat jako Collegium, fungují formou smlouvy za účelem dosažení konkrétních společných cílů. Neúčast v těchto spolcích, ale neměla na rozdíl od cechů negativní důsledky.¹¹

Ke konci éry Římské říše začalo obyvatelstvo chudnout, snažilo se co nejvíce věcí vyrobit samo a tím dochází k úpadku řemeslníků a obchodníků.

2.5 Románský sloh

Románské umění se šíří především díky křesťanství. Ohromný vliv má v rukou císař, jako představitel světské moci, a římský papež, jako představitel moci duchovní. Zánikem římského impéria upadá i kultura, umění a řemesla. Nepřicházejí žádné nové podněty a tradice se pomalu vytrácí.

Vyráběly se křesla, židle, které mají často pouze tři nohy, stoličky, skládací sedačky, oblíbené jsou stále truhly. Jejich konstrukce byla primitivní, byly tvořeny z hrubě opracovaných prken a spojovány pouze kovovými pásy, které se vyvinuly v ornamentální kování. Protože románská architektura je poměrně těžkopádná a tvořena masivním zdívkem, interiéry byly chladné a často i vlhké.¹² Proto byla většina nábytku, především postele na vysokých nohách. Asi největšího úpadku se dostalo stolovému nábytku, kdy byl nejspíše improvizován z jednoduchých prken a podpěr a zakryt látkou.

Románské umění tedy ovládalo spíše práci kovotepeckou a kovoliteckou, než práci truhlářskou a jistě se neobklopovalo a ani nemohlo obklopovat takovým bohatstvím jako

---

¹⁰ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

¹¹ KOLEKTIV autorů. *Ottův slovník naučný*. Praha. 1904

¹² WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

předešlé kultury. Ovšem nesmíme opomenout, že románské nábytkové umění překonalo tzv. období zapomínání, a tím připravilo pevnou základnu pro následující gotický sloh.¹³

Centrem vzdělanosti se stávají kláštery. Součástí klášterního komplexu byly i řemeslné dílny. Znalosti mniši předávali svému okolí, a tak se významně podíleli na kulturním a ekonomickém rozvoji venkova potažmo řemesel.

2.6 Gotika

Gotika, doba neohrožených rytířů a do výšek se pnoucích katedrál, vznikla ve Francii. Giorgio Vasari označuje gotický sloh za zmatený a hrubý, dnes však vzhlížíme ke gotice s nýmým úžasem. Její katedrály nám ukazují sílu lidského ducha a genialitu středověkých stavitelů.

Nábytek se stal odlehčenějším než v období románském. Zprvu byl zdoben prvky odvozenými z architektury, jako je lomený oblouk nebo gotická růžice. Výplně ve tvaru X byly doplňovány varhánkovým motivem, řezby zobrazovaly nejčastěji vinný list a plod, někdy i břechťanový, dubový nebo javorový.¹⁴

Nejzákladnějším kusem nábytku byla stále truhla. Její tvary byly masivní, avšak již odlehčovány plochou řezbou. V některých případech se můžeme setkat s truhlou zdobenou malbou. V gotice je truhla nezbytností, a tak se mění i její podoba a funkce. Speciálně uzpůsobené truhly se používaly i k sezení a odpočinku, vznikla dvouetážová skříň, ze které se později vyvinula komoda nebo truhla na čtyřech nohách, které se využívalo jako kredence. Ze sedacího nábytku se dochovalo mnoho kusů židlí a sedaček, nejzajímavější jsou však bohatě zdobené trůny zlatem a stříbrem. Na rozdíl od románského umění se v gotice uplatňovaly stále více stoly, jak jídelní, tak psací. Některé stoly měly výklopnou desku, pod kterou se skrýval úložný prostor pro různé spisy a dokumenty. Lůžka byla vyvýšená a zakrytá baldachýnem. Dřevo, jakožto výborný tepelný izolant, bylo náležitě využito na obkladech stěn, podlaha byla také většinou dřevěná.¹⁵

V období gotiky musíme především vyzdvihnout rozvoj řemesel, o který se postaraly cechy. Tyto organizace pod sebou sjednocovaly řemeslníky z jednotlivých oborů, staraly

---

¹³ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

¹⁴ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

¹⁵ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 1. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

se o kvalitu práce, o výuku nových členů, a především o poctivost práce. To přispělo velkou měrou ke zkvalitnění řemesla.¹⁶

Cechům se budu v této práci věnovat v další části podrobněji z důvodu jejich podílu na výchově nových řemeslníků a položení základu pro organizovanost výuky.

2.7 Renesance

Renesanční umělci, podporováni touhou svých vysoce postavených mecenášů po reprezentaci skrze umění, začali studovat učení Aristotela a jiných filozofů, a tím nastal první z mnoha návratů k antickému umění. V této době se objevují i tendence k obnovení Římského impéria, ve střední Evropě, za vlády Karla IV. dosahuje zájem o kulturu a vzdělanost nevídaného rozmachu. A právě prudký rozvoj vzdělanosti odlišuje gotiku od renesance. Studium se podrobuje příroda, matematika, fyzika, astrologie, ale především člověk – nejen po stránce anatomické, ale i po stránce duševní. Logické a svobodné myšlení jde ruku v ruce s krásou těla a zdravím. Dokonce i duchovno ztrácí svou dogmatickost, Bůh se přibližuje člověku a není již středem všeho dění.

Právě onen obdiv ke kráse lidského těla, ovlivnil veškeré umění této doby. Renesance zaznamenává také obrovský zlom objevením perspektivy. Tuto techniku využívalo mnoho schopných a významných umělců, jako byl Leonardo da Vinci, Signorelli, Botticelli a další. Tito umělci se navrací k antice, nechávají se inspirovat a obohacují renesanční umění o své vlastní nápady a návrhy.

Zdobné prvky nábytku jsou tedy odvozovány především z Řecka a Říma. Motivy byly architektonické, figurální, rostlinné nebo heraldické. Ukončení nohou bylo často ve tvaru zvířecích tlap. Plochy byly zdobeny opět intarzií, řezbou i vykládáním, motivy byly lovecké, vojenské, nezdá se, že se setkáváme s perspektivním zobrazením průčelí ulic. Výrazné jsou profilované římsy, pilastry či balustrové podpěry. Používalo se nejvíce ořechu, protože byl vhodný pro jemnou řezbu. Často se objevovaly starověké ornamenty nebo arabesky, které byly oblíbené v Benátkách. Jedním z typických zdobných prvků jsou hermy (figurálně řešené podporovací články). Velmi drahou technikou bylo tzv.

---

¹⁶ MELICHAR František *Dějiny cechovnictví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

zdobení pietre dure, což je vykládání polodrahokamy, v renesanci především u desek stolů.¹⁷

Nejpoužívanějším kusem nábytku zůstává truhla, dále pak židle a nejdražší bývá postel, bohatě zdobená řezbou a intarzováním, doplňována drahými látkami. Společně s truhlou sloužila v renesanci jako svatební dar. Kromě truhel jako úložných prostorů se setkáváme se skříněmi, bufety a kabinety. Ve Španělsku se v tomto období projevují i cizokrajné vzory – arabesky a maurské vzory, které se ovšem dále vyvíjejí a uzpůsobují momentálnímu vkusu. Architektura byla doplňována sochami, kde našel mimo jiné své uplatnění Michelangelo. Stěny zdobily dřevěné obklady, náročně zdobené a zlacené. Nádherné kazetové stropy, zplošťují a zútulňují interiér.¹⁸

V této době se rozvíjí řemesla, truhláři i čalouníci se učí nové techniky, spolupracují s tkalci a sedláři, kteří jim dodávají látky a kůže. Řemeslníci si začínají svou práci podepisovat, některé tak začínají ostatní považovat za opravdové umělce, dosahují velkého společenského uznání, majetku i šlechtických titulů. Nadále přetrvává sdružování a vzdělávání řemeslníků do cechů.¹⁹

2.8 Baroko

Francie byla kolébkou nejednoho uměleckého slohu, a tak na počátku 17. století znovu ohromuje Evropu novým slohem, který svou podstatou upevňoval postavení a vliv panovníka a církve. Započala výstavba kostelů a klášterů, které měly vyzdvihnout víru a umocnit naprostou oddanost Bohu. Zde tedy můžeme sledovat jeden z nejvýraznějších rozdílů mezi renesancí a barokem. V barokním umění se snoubí realismus s abstrakcí, temnota se záplavou světla. Interiéry jsou přebujelé a pompézní, církev prostřednictvím umění demonstruje svou sílu a moc.

Pozdní renesance začala pomalu přecházet v nový sloh, který největšího rozmachu dosáhl ve Francii a Německu. Francouzům vládl „král slunce“, Ludvík XIV., který byl velkým milovníkem umění a roku 1667 nechal vybudovat královské dílny, které vyráběly nábytek pro jeho dvůr. Tento nábytek musel být přísně reprezentativní a přizpůsobený etiketě

---

¹⁷ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

¹⁸ CIMBUREK František a spol. *Dějiny nábytkového umění 1*. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

¹⁹ JANOTKA Miroslav, LINHART Karel *Zapomenutá řemesla*. Praha. Svoboda, 1984

královského dvora, což se projevovalo například u výšky opěradel.²⁰ Velmi důležitým kusem nábytku se stala postel, která měla své přesně vyhrazené místo v interiéru. Lůžka se zakrývají splývavými závěsy, jako úložné prostory se stále používají truhly, skříně jsou vidět pouze zřídka a pokud ano, jsou umístěny spíše na chodbách. Ke konci 17. století přišla nová módní vlna v odívání a tím i nutnost upravit úložné prostory. Uplatňují se tedy skříně, kde se šaty mohou věšet. Stolování se dočkalo také změny, židle se po jídle odsouvají ke stěnám místnosti a používá se celá řada malých odkládacích stolků. Sedací nábytek byl rozmanitých druhů, sedáky židlí byly zpočátku vyplétány a později se uplatňovalo především pevné čalounění. V tomto období zaznamenáváme první tendence pro výrobu tzv. „kompletů“, tedy sestav několika židlí s pohovkou apod. Nádhernou ukázkou barokního nábytkového umění je židle nazvaná „Queen Anne“, která byla velmi oblíbená, dostupná a krásná.²¹

Cechovní zřízení se dostává do krize, pro jeho zastaralou vnitřní strukturu. Více soustředí pozornost na přípravu řemeslného dorostu.²²

2.9 Rokoko

Rokoko někdy nazýváme „zjemnělým barokem,“ vzniklo počátkem 18. století v Itálii, ovšem největšího rozmachu dosáhlo ve Francii. Rokoko se již nesnaží být monumentální, ale navrácí se k větší intimnosti a dekorativismu, vyznačuje se asymetričností a tematicky odklonem od náboženské dogmatickosti. Rokoková témata jsou historicky laděná, hravá, snivá, někdy až lehce erotická. Stupňuje se obdiv ke kultuře Japonska a Číny, staví se dokonce napodobeniny orientálních pagod, paní domu s oblibou vystavují své sbírky čínského porcelánu.²³

Rovné linie se začínají esovitě prohýbat, nádherné sály pro rokokové dýchánky jsou překrásně zdobený obklady stěn, bílé plochy členěny zlacenými lištami a zrcadlovými stěnami. Nábytek je zdoben čínskými laky, intarziemi a řezbami.²⁴

---

²⁰ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 2. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

²¹ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

²² EBELOVÁ Ivana *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vydání Praha. Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

²³ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 2. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

²⁴ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

Snaha dosáhnout co největšího pohodlí dovedla nábytkáře k tvorbě nového a pohodlnějšího sedacího nábytku. Vyrábí se tedy různá lehátka, křesílka a sofa, pro odpočinek nebo rozhovory ve dvou. Křesla byla přitom uzpůsobena rokokové módě tak, aby si dámy nepomačkaly krinolínu. Oblíbené se staly hrací stolky, noční a toaletní stolky. Nezbytným kusem nábytku byl dámský sekretář se sklápěcí deskou, který skrýval několik důmyslně maskovaných zásuvek. Zvýšila se kultura stolování, a tak vznikla oddělená jídelna většinou s kruhovým stolem.²⁵

Řemeslníci z cechů nemohou konkurovat nově zaváděným manufakturám. Jak se zmiňuje Ebelová, cechy se v této době spíše přesouvají do role jakéhosi garanta kvality řemeslné výroby a odborné přípravy. Učedníkům byla nově pevně stanovena zkušební doba šest týdnů.²⁶

2.10 Klasicismus a Empír

V období klasicismu se vracíme opět k umění antiky. Tentokrát je to zapříčiněno archeologickými nálezy v Herculaneu a Pompejích nebo objevením chrámů v Itálii a Blízkém východě. Umělci se nechali těmito památkami inspirovat, používali antické ornamenty jak v užitém umění, tak v architektuře. Nábytek byl zdoben girlandami, volutami, palmetami, medailony a vavřínovými listy. Stěny interiérů byly obkládány dřevem a zdobeny klasickými nebo groteskními motivy. Používal se mramor, zlacený bronz, hedvábí a damašek. Oblíbený byl tzv. „etruský motiv“.²⁷

Linie nábytku se narovňávají, nohy židlí a křesel se dolů zužují. Preferují se pravé úhly s mírnou křivkou. Dekor je velmi jemný a nábytek působí elegantně a decentně. Plochy jsou zdobené horizontálně intarzií, lakem, bronzem a zlacenými řezbami. Nábytek je vykládán keramickými destičkami. Vyráběli se komody, skříňky, celá řada sedacího nábytku, postele zakryté baldachýnem, kabinety, sekretáře a konzolové stolky. V měšťanských domech se používaly tapety na zdech. Vídeňský nábytek dosáhl velkého vzhlasu, byl vyráběn z mahagonu a zdoben zlaceným bronzem. Židle měly plochá

---

²⁵ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 2. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

²⁶ EBELOVÁ Ivana *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vydání Praha. Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

²⁷ WOHLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

opěradla a obdélníkový sedák, područky byly v přední části spojeny s lubem ohýbanými područkami. Postupem času se dekor stává více skromnější a nenápadnější. V 80. letech 18. století se začalo tvořit podle římských nástěnných maleb a řeckých váz. Díky tomu se můžeme setkat s nábytkem zdobeným karyatidami nebo sfingami.²⁸

Empírový styl spadá do období vlády Napoleona Bonaparte, a dalo by se říci, že je to vývojová fáze klasicismu, která vzniká přibližně kolem roku 1805. Opět se v tomto období vzhlíželo k umění antiky, začínají vycházet první časopisy o nábytku a bydlení. Často se podléhá momentálním módním trendům, uctívá se nové, staré je opomíjeno. Měšťanské bydlení začíná být přepychovější, ačkoliv je stále střídme. Zdobné prvky jsou odvozeny z antické architektury, nábytek je vyráběn z mahagonového dřeva nebo z levnějšího dřeva smrkového a následně dýhován drahými exotickými dřevinami. Intarzie se v tomto období téměř nevyužívá, zdobí se zlacením, a dokonce i egyptskými motivy, jako okamžitá reakce na vítězství Napoleona v Egyptě. Nábytek je leštěný a zdobený bronzovými odlitky. Na čelech nábytku můžeme najít vyobrazení múz, rohů hojnosti a vavříků. Nohy u nábytku byly často kovové, ve tvaru zvířecích tlap. K lůžkům, která měla prohnuté bočnice, se přistavovaly noční stolky. Postel byla zakryta baldachýnem. Na drapérii se kladl velký důraz, protože dokreslovala a změkčovala prostor. Psací stůl se stal taktéž neoddelitelnou součástí bydlení, vyráběl se běžně i žaluziový stůl, jenž byl navržen v rokoku. Úložný nábytek byl poměrně jednoduchý, plochy byly pobíjeny kováním. Zhotovují se skříně pro ukládání porcelánu, které jsou ve spodní části tvořeny komodou. Zajímavým znakem empíru jsou figurálně řešené podpěry (ženské postavy, okřídlená fantastická zvířata atd.).²⁹

Na našem území řemeslné vzdělávání prochází prozatím největší změnou v důsledku vydání Všeobecného školního řádu Johanna Ignaze Felbigera. Ten mimo jiné nařizoval povinnost, aby všechny děti ve věku 6–12 let absolvovaly povinnou školní docházku. Což de facto stanovilo nejnižší věk pro vstup do učení. Všichni učni totiž před nástupem do učení museli předkládat doklad o absolvování povinné školní docházky.³⁰

---

²⁸ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 2. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

²⁹ CIMBUREK František a spol. Dějiny nábytkového umění 2. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

³⁰ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

2.11 Biedermeier

Empír se stal pro svou pompéznost neupotřebitelný pro měšťanskou společnost nové doby. Na počátku 19. století se v Rakousku začal vyvíjet styl, jenž působil pro tyto vrstvy velmi reprezentativně, ne však přebujele nebo přezdobeně. Tento buržoazní nábytek se začal šířit dále do Evropy a podmanil si všechny výrobce nábytku a řemeslníky, kteří v jeho duchu vytvářeli nábytek až do poloviny 19. století. Biedermeierovský nábytek byl cenově dostupný, a přitom neztrácel na své kvalitě. Často je označován jako nábytek tří P – pěkný, příjemný a praktický. Vytvářel atmosféru rodinné pohody, působil velmi elegantně a moderně. Jeho repliky se používají i v dnešních interiérech nebo se jím nechávají současní tvůrci nábytku inspirovat. Zdobné prvky biedermeieru se odvíjeli často od antiky, kdy se používaly kruhové výseče, dále to byly geometrické tvary a jednoduchý dekor. Používalo se hojně mahagonu, světlých dřevin jako bříza nebo javor, které kontrastovaly s ebenem, dovážela se i slonovina. Významným kusem nábytku v tomto období byl skleník, kde se vystavovaly umělecké předměty, jako různé sbírky nebo porcelán. Sekretáře byly důmyslně řešené s výklopnou deskou na psaní. Vídeňští návrháři dokonce použili tvaru lyry pro dámský sekretář z roku 1800.³¹

Používalo se rozkládacích stolů pro možnost větší návštěvy, podél stěn byly rozmístěny židle. Úložné prostory byly situovány v oddělené místnosti, nejčastěji vedle ložnice. Výrobci nábytku se snažili svým zákazníkům vyjít všemožně vstříc. Kupující měl nepřeborné množství návrhů, například jen opěradel židlí bylo navrženo kolem 300. Výrobce měl dokonce několik modelů židlí, které zákazníkovi na určitou dobu zapůjčil, aby si mohl tento jeho výrobek důkladně vyzkoušet a poté si vybral variantu, která mu byla nejpohodlnější.

Nábytek biedermeieru byl pro svou oblíbenost, krásu a funkčnost jedním z nejvýznamnějších nábytkových slohů vůbec, a i v současnosti se jím můžeme obohatit.

---

³¹ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

Řemeslná výroba a výuka se z větší části přesouvá do manufaktur. Není ojedinělé, že manufaktury vedou mistři z cizích zemí, a tak se naši řemeslníci setkávají s netradičními, novými výrobní a pracovní postupy.³²

2.12 Thonet

Michael Thonet zazářil na trhu s nábytkem se svým novým zpracováním dřeva, a to ohýbáním pařeného buku. Závody Bratří Thonetů začaly zhotovovat tento nábytek, který se stal nepřekonatelnou klasikou. Úcta k minulosti a tradici však nezamezila přílivu nových nápadů a trendů. Pro tuto firmu navrhovali významní umělci jako například Otto Wagner, vedoucí postava vídeňské secese, nebo Adolf Loos, který vytvářel stolky pro známé Café Central ve Vídni. Thonet nevyráběl pouze nábytek z pařeného buku, ale vycházel vstříc i jiným materiálům jako byl mramor nebo později i konstrukce z kovových trubek. Věhlas Thonetu byl neuvěřitelný, poptávka se zvyšovala, a tak se začaly rozšiřovat i výrobní haly. Výroba se tedy přesunula i k nám, konkrétně do Bystřice pod Hostýnem nebo do moravských Koryčan, kam ji táhla dostupnost bukového dřeva. V roce 1911 obsahoval katalog nabídky 2000 modelů různého nábytku od židlí, přes stolky až po věšáky. Výrobu nezastavily ani světové války, avšak poptávka se přirozeně snížila. Komplikace způsobil pouze rozpad Rakousko – Uherska, kdy se některé továrny ocitly v tísní, díky svému rozdělení do různých států. Nakonec se situace vyhroutil natolik, že Thonet musel přistoupit ke spojení s konkurenční firmou Kohn a Mundus, vsetínskou firmou (Kohn a synové), která konkurovala Thonetu už od roku 1869. V tomto roce se chopil vedení August Thonet a po 17 letech jeho syn Jakob, po něm nastupuje Carl Thonet. Roku 1906 převzal vedení poslední člen rodiny Viktor. Tady ovšem končí rodinná tradice, Viktor Thonet nebyl spokojený s dalším vývojem, a firmu i své jméno přenechal akcionářům.

První židle z ohýbaného dřeva (tzv. boppardské židle), byly ještě pod vlivem *biedermeieru*, později se projevuje i inspirace *empírem*. V roce 1856 bylo Thonetovi uděleno privilegium vyrábět nábytek sériově, v této době se rodina Michaela Thoneta přesunula do Bystřice. Úspěch výroby tohoto nábytku tkví v tradici, preciznosti a dostupnosti všem vrstvám, což umožnila právě sériová výroba, která ovšem nikdy

---

³² ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

nepoklesla do takové míry, aby tento nábytek, jakkoliv znehodnotila. Asi nejvýznamnějšími kusy byla židle č. 14, která zaznamenala obrovský komerční úspěch, a houpací křeslo, které je dokonale krásné a funkční již více než 140 let.³³

Dnešní bydlení poskytuje klasickému pojetí nábytku stále širokou škálu uplatnění, ověřená tradice, kvalita zpracování, a především funkčnost a dostupnost, převládá nad experimentováním a často i chladnou novotou moderního nábytku.

Každý z řemeslníků se mohl zdokonalovat, neboť v dílně prošel všemi stádii výroby. Nebylo ojedinělé, že se řemeslníci jezdili příučit do jiných zemí.

2.13 Secese

Svého vrcholu dosáhla na sklonku 19. století, avšak dodnes nás udivuje svou přirozenou krásou, rozvlněnými křivkami, mystickou a záhadnou elegancí žen zahalených do splývavjících rób, zdobených nádhernými šperky. Umělci obdivovali přírodu, inspirovali se rostlinami, hmyzem, pávy, hady nebo mořskými řasami.

Secesní nábytkové umění vychází především z linií, které vyzdvihují nádheru dřeva a jeho možnosti. Ačkoliv je tento nábytek dokonale řemeslně zpracovaný, byl vyráběn i průmyslově. Proto se můžeme setkat s úžasnými a složitými, ručně zpracovanými kusy, nebo se strohými produkty masové výroby, které nesou secesní prvky, zredukované na nejjednodušší linie. Secesní interiér byl světlý, nábytek se rozmisťoval decentně, jen v několika málo kusech. Rostlinné ornamenty se však vlnily celým prostorem, šplhaly po stěnách a zábradlích. Převažovala ornamentálnost a sílil vliv orientálního umění. Díky kolonizování se do nového stylu vmísilo indonéské a japonské umění, používalo se exotických dřev nebo slonoviny. Ačkoliv secese popírala a bojovala proti klasickým truhlářským konstrukcím z pravých úhlů, glasgowská škola nabídla světu umělce, který se těmito tendencím vzepřel a šel svou vlastní cestou, geometrickou jednoduchostí oproštěnou od všech zdobných prvků. Byl jím Charles Rennie Mackintosh. Snad nejznámějším kusem nábytku tohoto umělce je židle s vysokým opěradlem. Ve francouzském secesním umění není sporu o tom, že se zde projevuje inspirace rokokem, tedy v asymetričnosti, kterou secese hojně využívá. Ve Spojených státech se často

---

³³ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

projevuje odklon od linie ke geometričnosti a například v severském nábytku se projevuje tzv. Dračí styl, kde se jeho tvůrci navrací k vikingským pramenům, používají dračí symboly a výrazné barvy. Italské umění této doby se vzhledlo především v květinových vzorech, benátský nábytek byl často přezdobován a doplňován figurálními skulpturami. Výjimkou není ani přejímání prvků z předešlých období, například z gotiky nebo baroka. Používají se i zvláštní techniky jako jsou japonské laky, malovaný pergamen, měď a mosaz. Ve Španělsku ovládl secesní umění génius architektury a designu Antonio Gaudí. Ten postavil svou tvorbu čistě na přírodě, kde příroda není aplikována jako dekorace, ale určuje formu jeho práce“. Secese u nás nechala vyniknout mnoha českým umělcům, mezi které patří i Jano Kotěra, architekt a tvůrce nábytku nebo Alfons Mucha, malíř, grafik a ilustrátor, který propagoval české umění po celém světě.³⁴

K významnému posunu v učňovském školství došlo roku 1883, kdy byly stanoveny hlavní směrnice pro zřizování průmyslových škol pokračovacích a umožněn vznik odborných škol specializovaných na konkrétní řemeslo, označované jako živnostenská učiliště, kde se vyučují odborné předměty a také praktické činnosti. Tyto školy jsou již přístupné jak chlapcům, tak dívkám, ale jsou zřizovány odděleně. Absolvování a úspěšné ukončení odborné školy pro učně, plně nahrazuje dřívější ukončení učebního poměru prokazovaného tovaryšským listem. Stát tím převzal dohled nad vzděláváním řemeslníků. Tyto školy byly zřízeny většinou při národních školách.³⁵

2.14 Funkcionalismus

Hlavním cílem funkcionalismu bylo vyzdvihnout nejjednodušší tvary, upřednostnit funkci před estetickou hodnotou, která vyplyne právě z funkčnosti a oprostít se od jakýchkoli zdobných prvků. Aktuální byla čistá forma a geometričnost. Nábytek byl naprosto přizpůsoben hromadné výrobě, byl jednoduchých forem, a tím se stal i cenově dostupným pro všechny vrstvy obyvatelstva. Centrem funkcionalistické tvorby se stal

---

³⁴ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

³⁵ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

Bauhaus. Louis Henry Sullivan propagoval heslo „tvar sjednocuje funkci“, a tím udal směr nového snažení.³⁶

Modlou doby se stal průmysl. Architekti a designéři se začali zabývat otázkou sociálního bydlení, pro které byla průmyslová výroba východiskem, protože nábytek byl finančně dostupný, obměnitelný a variabilní. Z těchto tří podmínek vznikla tzv. „nábytková stavebnice“. Ta řešila problém leckdy malého prostoru, dala se různě kombinovat a přestavovat. Hlavními osobnostmi funkcionalismu se stali tak významní architekti a designéři jako Adolf Loos, Le Corbusier a představitelé německého Bauhausu – Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe nebo Marcel Breuer, a mnoho dalších.³⁷

S novou dobou přicházejí i nové možnosti a materiály. Umělá hmota je revolučním vynálezem této doby. Proto mnoho designérů začalo vytvářet odlitky z plastu, a tak vznikala křesílka a jiné užité předměty v pestré škále barev.

Fascinace průmyslem a technikou ovlivnila celý tento směr, a proto může funkcionalismus působit chladným dojmem. Dnes se k němu však velmi zřetelně navracíme, ačkoliv si to ani nemusíme uvědomovat. Současní designéři navrhují nábytek geometrických tvarů, bez zdobných prvků, minimalisticky řešený a hladkých povrchů. Interiér je často doplňován kopiemi nábytku z období funkcionalismu, což je přirozeně módním trendem, který se může velmi lehce změnit.

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se začaly zřizovat školy odborné. Kde, jak píše Jůva *„profesionální výchova učňů probíhala většinou spojením teoretické přípravy v učňovských školách a praktické přípravy u učebního mistra“*.³⁸

2.15 Postmoderna

Výraz „postmoderní“, znamenající „pozdější než moderní“, můžeme poprvé objevit ve studii britského historika designu a architektury Nikolause Pevsnera, kterou nazval „Průkopníci moderního designu, 1949“. Názory na toto období jsou velmi rozporuplné a ve své době se vedly spory o přesné vyjádření pojmu „postmoderní“. Napsalo se mnoho

---

³⁶ WOHRLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

³⁷ WOHRLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

³⁸ JŮVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. 4. rozš. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5. s.59

publikací a knih zabývajících se těmito otázkami, a často se objevovala slova jako „nejasné, rozporuplné nebo dvojznačné“. Nakonec se většina tvůrců přiklonila k „stylistickému eklektismu“, byl chápán jako naprosto nový proud, odhalující nečekané možnosti. Ovlivňovaly jej média, řemesla, lidovost a módní trendy.

Snad nejvíce oslovily postmoderní design Spojené státy. Objevilo se zde množství vynikajících architektů a návrhářů, kteří experimentovali s formou a materiálem. Kombinovaly se drahé materiály s laminátem či plastem, řemeslná výroba s hromadnou. V Británii 70. - 80. let vznikla skupina, jejíž vůdčí osobností byl Ron Arad, který vytvořil křeslo z vyhozeného sedadla automobilu a svítidlo z ulomené antény – i těmito směry se nábytek ubíral. Ve zcela industrializované společnosti naznačoval odklon od průmyslové výroby. Evropský a japonský nábytek byl velmi různorodý, nechával se inspirovat historií, ale i současností. Například japonský designér Toshiyuki Kita, který studoval v Evropě, navrhl křeslo „Mrknutí“, jehož forma je přizpůsobená komerčnímu světu, ovšem odráží se v něm japonská tradice sezení na zemi, která kontrastuje s tvarem opěrek hlavy, které nápadně připomínají uši Mickey Mouseho. Skandinávský design pohltila v 70. letech taktéž industrializace, avšak skandinávský cit pro materiál a řemeslo nebyl pokořen. Nábytek byl přirozeně pod vlivem průmyslu, ovšem byl vyráběn v limitovaných sériích.

U nás vynikala skupina Atika, která ukázala svou formu postmoderního nábytku v galerii Dílo v roce 1988, a postavila se proti konzervativnosti soudobého umění. Významnou osobností byl také Bořek Šípek, původem Čech, který po studiích pracoval v Holandsku. Od poloviny 80. let začal komunikovat s umělci u nás, a tím začal propojovat českou avantgardu s okolní Evropou.³⁹

Postmoderní nábytek dnes může působit poněkud zmateně a afunkčně, ovšem nesmíme opomenout, že umělci této doby ze sebe již mohli strhnout okovy diktátorských režimů, stali se svobodnými a samostatnými osobnostmi, které potřebovaly vyjádřit svou individualitu.

---

³⁹ WOHLIN Traugott. Nábytkové slohy od antiky po současnost. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

Postupná transformace systému odborného vzdělávání probíhající od roku 1989 směřuje k jeho demokratizaci a k vytvoření reálných předpokladů pro jeho začlenění do evropských struktur. Stěžejní je respektování jednoho ze základních lidských práv, práva na výchovu a vzdělání rozvíjené v souladu s individuálními vlohami, schopnostmi a zájmy každého jedince. V roce 1991 vstoupil v platnost nový školský zákon, který střední školství rozděluje na: nižší střední odborné vzdělání, střední vzdělání, střední odborné vzdělání, úplné střední vzdělání, vyšší střední odborné vzdělání. Ke změně dochází v odborném vzdělávání i ze strany uchazečů o studium a jejich rodičů. Jejich postřehy a zájmy odrážejí probíhající změny v hospodářské sféře i na trhu práce. Hlavní cíl v této době spočívá v optimalizaci sítě škol ve prospěch vytváření škol polyfunkčních, které jsou schopny nabídnout jak širší spektrum, tak stupně vzdělání. Došlo také k výraznému rozvoji soukromého školství, což vedlo k rozšíření vzdělávací nabídky a vytvoření konkurenčního prostředí.

3 Cechy

Problematice cechů se věnuji v této práci podrobněji z důvodu jejich podílu na výchově a vzdělávání nových řemeslníků, a tím i položení základů pro institucionalizaci této výchovy.

3.1 Pojem „cech“

Cech lze zjednodušeně charakterizovat jako společenstvo řemeslníků stejného řemesla, kteří společně usilovali o regulaci a ochranu místního trhu ve svůj prospěch.

3.2 Vznik a vývoj cechů

Přesný vznik cechů v českých a moravských městech nelze jednoznačně určit kvůli nedostatku pramenů. Není tedy zřejmé přesné časové vymezení vzniku prvních cechů, ani není zcela jasné, jak vznikly, ale odborníci předpokládají, že cechovní organizace v Českých zemích jsou úzce spjaty se vznikem měst ve 13.-14. století. Neboť po celý středověk byla řemesla hlavním výrobním odvětvím měst a také jejich charakteristickým znakem. Celkové postavení města se posuzovalo podle úrovně a rozsahu řemesel. Řemeslníci si byli vědomí svého postavení a začali se více hlásit o práva na ochranu před konkurencí a celkově o práva větších pravomocí při rozhodování o životě ve městě. I. Ebelová k tomuto uvádí že: *„Přilivem stále nových řemeslníků se však domácí, ve městě usedlí řemeslníci cítili postupně ohroženi ve svém, do té doby výlučném, postavení. V jejich zájmu nebylo a ani nemohlo být zvyšování konkurence, a tím i omezení možnosti získávání mnohdy velmi lukrativních zakázek. Zároveň jim však bylo jasné, že jako jednotlivci mají při prosazování svých zájmů proti představitelům města pouze nepatrnou naději na úspěch. A snad právě i tento motiv mohl představovat jeden ze stěžejních impulzů vzniku cechů.“*⁴⁰

Vývoj cechovních organizací tak neprobíhal rovnoměrně. Z počátku cechy vznikaly zejména v královských městech, ale brzy se začaly objevovat i v poddanských městech. Např. v Praze měla některá řemesla cechovní statuty dříve než stejná řemesla v jiných městech. Cechy byly v jednotlivých městech zřizovány nezávisle, jak na ostatních ceších v rámci jednotlivých měst, tak i na ceších stejného řemesla v jiných městech. Přesto lze

---

⁴⁰ EBELOVÁ, Ivana. Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

řící, že se jednotlivé cechovní organizace navzájem ovlivňovaly, a jejich pravidla byla do značné míry obdobná. Zakládání cechů v královských městech bylo v kompetenci městské rady, v poddanských městech pak v rukách vrchnosti většinou z podmětů od řemeslníků. Výjimečně a pouze pokud šlo o zvláštní výsady schvaloval řemeslnická statuta i panovník. Cech byl pro město velkým přínosem jednak jako garant kvality domácí produkce i dovážených výrobků, jednak jako nejnižší úroveň organizace městského obyvatelstva a též zároveň první „soudní“ instancí. Cech také současně převzal pod svou kontrolu systém vzdělávání řemeslníků a zajišťoval rovněž sociální zabezpečení svých členů. Řemeslníci v cechách se tak stávali bohatšími měšťany a leckdy začínali usilovat o větší politickou a správní moc ve městě, a tím proti sobě pochopitelně pobouřili městské patriciáty i samotného panovníka.⁴¹

Pravděpodobně pod vlivem prudkého rozvoje samotné cechovní politiky a monopolizace místního trhu a současné situace v okolních státech, včetně morové epidemie se v letech 1351 a 1352 se Karel IV. Rozhodl vydat řadu nařízení, jimiž rušil cechy v Praze, Chebu, Chrudimi, Žatci, Hradci Králové, a ještě i v jiných městech. Obdobný postup pak praktikoval i jeho bratr Jan Jindřich na Moravě. Z cechů se měla stát jen dobrovolná sdružení sloužící převážně k charitativním účelům.⁴²

Přestože byla cechovní nařízení velmi ostrá, skutečný zánik cechů nezpůsobila. Cechy zůstaly alespoň částečně zachovány a po čase pak většinou opět obnovovány, neboť na konci 14. a na počátku 15. století jim král Václav IV. již nebránil.

Období husitských válek se organizace cechů výrazně nedotklo, došlo však k počestění řemesel i cechů jako takových vlivem odchodu německých měšťanů.⁴³

V druhé polovině 15. století začalo přibývat cechovních organizací. Kromě tradičních cechovních řemesel se do nich častěji začínají sdružovat i jiná odvětví např. stavební řemesla. Cechovní organizace byly také zakládány v menších a malých městech, která se hospodářsky teprve probouzela. Tam ale většinou nebyl dostatečný počet mistrů k

---

⁴¹ WINTER Zikmund *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906

⁴² EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

⁴³ EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

zakládání cechů jednotlivých řemesel. V takových místech proto vznikaly cechy, které sdružovaly více profesí – tzv. rajcechy. Jiným druhem spojení byly cechy meziměstské (se společnou správou, nebo jen volněji sdružující řemeslníky), které se nacházely hlavně v Praze, kde byly některé cechy společné pro Staré i Nové Město pražské.⁴⁴

Od konce 15. století se také začínají objevovat širší oblastní a zemské cechovní organizace. Individuální snahy určitého cechu se tak mohly uplatnit ve větší míře než jen na místním trhu. Zemský cech – teoreticky nejvyšší stupeň – uznával autoritu vrchního cechu, k němuž se ostatní obracely pro radu, jimž propůjčoval statuta a podobně. Statuta si pak ovšem každý cech upravoval sám podle vlastních potřeb. Takto byli organizováni např. mlynáři, kováři, sladovníci, kožešníci, řezníci.⁴⁵ Pro úplnost je třeba dodat, že cechy také vznikaly rozštěpením cechu na několik cechů podobných řemesel, ale od té doby samostatných (například cech kovářský na cech kovářů, cech mečířů a cech brnířů). Avšak méně důležité cechy postupem času opět zanikaly.

V době nástupu Habsburků na český trůn byly již cechy na samém vrcholu svého vývoje. Ferdinand I. zpočátku proti cechům nijak zvlášť nezasahoval, ba dokonce vydával cechům některá privilegia. Zlomový okamžik však nastal po potlačení stavovského povstání v roce 1547, kdy král vynesl nad královskými městy řadu trestů. Jedním z nich bylo i zrušení cechovních organizací. Stejně jako za Karla IV. nedošlo ale k úplnému zrušení. Cechovní organizace sice ztratily svá práva, ale fungovaly i nadále.⁴⁶

Těžkou zkouškou se pro cechy stala doba pobělohorská a doba třicetileté války. V tomto nelehkém období upadá řemeslná výroba a mnoho cechů zaniklo (někdy k tomu přispěl i odchod řemeslníků do cizích zemí).

Po válce vláda začíná podporovat rozvoj manufakturní výroby a cechy přitom vnímá jako jakousi brzdu pokroku a konkurenceschopnosti. Konec sedmnáctého století a celé století osmnácté lze tak označit za dobu postupného pádu cechů. Vrcholem proticechovních tendencí se stává roku 1731 vydání Řemeslnického patentu, který zásadně omezuje

---

⁴⁴ EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

⁴⁵ WINTER Zikmund *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906

⁴⁶ EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

platnost cechovních privilegií i jejich další práva. Další úprava cechovní politiky přišla v roce 1739 s Generální cechovní artikulí s platností pro celou habsburskou monarchii, která stanovila jednotný řád pro všechna řemesla. Roku 1755 za pomoci císařského reskriptu došlo k rozdělení živností na komerční a policejní. Produkce policejních živností byla určena pro potřeby místních trhů, zatímco produkce komerčních živností hlavně pro zahraničí.⁴⁷

Ke zrušení cechovního zřízení došlo s konečnou platností 20. prosince 1859 vydáním nového živnostenského řádu, kterým byla všechna řemesla prohlášena za svobodná a každý, kdo si zakoupil živnostenský list, mohl vykonávat řemeslo. Tím ovšem nastal logicky zmatek, který byl zregulován roku 1883 novelou živnostenského řádu.⁴⁸

Organizace řemeslníků však úplně nezakly. Řemeslníci se nadále dělili podle oborů na společenstva a také označení cech ihned neztratilo svůj význam. Po pádu komunistického režimu byla obnovena profesní samospráva v podobě profesních komor a opětovného návratu cechů.

3.3 Struktura cechů

Cech jako každá organizace měl určitou hierarchii svých členů. Nejnižší postavení zastával učedník jako nováček. Nad ním stál tovaryš, který mohl pod dohledem mistra samostatně pracovat. Nejvýše postavenými a plnoprávními členy cechu byli pouze mistři. V čele stál cechmistr spolu se staršími spolumistry, kteří byli voleni na cechovních shromážděních.⁴⁹

3.3.1 Učedník

Každý budoucí řemeslník se musel stát nejprve učedníkem. Mohl se jím stát pouze chlapec z řádné rodiny (museli rodiče doložit, že pochází z manželství) po zaplacení určitého poplatku mistrovi i cechu. Od 16. století ještě vstupu předcházelo vyzkoušení řemesla, jak se říkalo "nanečisto" po dobu čtrnácti dnů. Samotné přijetí do učení bylo bráno jako slavnostní akt, při kterém byl chlapec představen cechmistrovi, kterému sliboval, že bude poctivě pracovat a řídit se pokyny mistra, poté byl zapsán do cechovní

---

⁴⁷ EBELOVÁ, Ivana. Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

⁴⁸ JANÁČEK Josef *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha, Statní pedagogické nakladatelství, 1963

⁴⁹ MELICHAR František *Dějiny cechovnictví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

knihy. Po zápisu se stal učedník členem mistrovny domácnosti. Pracoval pouze za stravu a ošacení. Doba, kterou chlapec trávil jako učedník byla různá a odvíjela se od druhu řemesla a věku, ten také nebyl pevně stanoven. Ukončení učení bylo opět bráno jako slavnostní akt, při kterém mu byl předán výuční list a mohl vstoupit mezi tovaryše. Většinou se tak stalo v rozmezí dvou až šesti let.⁵⁰⁵¹

3.3.2 Tovaryš

Nový tovaryš byl ostatními tovaryši pozván do cechovní hospody, kde byl zasvěcen do tovaryšských mravů, samozřejmě za jistou úplatu. Snažili se řemeslně sebezdokonalovat, aby po několikaleté praxi mohli zažádat o složení mistrovské zkoušky a přijetí za mistra. Zprvu cechy přijímali nové mistry, jak se říká s otevřenou náručí, později si ale začali klást nejrůznější podmínky. Neplatili však pro všechny. Zjednodušené a též zkrácené podmínky měli synové mistrů a potomci cechmistrů dokonce členství dědili. Pro ostatní se zhruba od 16.století stal stěžejní podmínkou vandr. Tovaryš tak musel projít prací u několika mistrů svého oboru v různých městech a získat od nich potvrzení o absolvování vandru. Putování od místa k místu jim usnadňovala tovaryšská sdružení, která většinou ve městech měla svůj šenk, hostinec, kde se scházeli, vítali vandrovníky a pomáhali jim s výběrem vhodných mistrů.⁵²

Další stěžejní podmínkou se stávalo zaplacení celé řady poplatků, díky čemuž se postup v cechu uzavřel nejednomu tovaryši.

Poslední krok, který dělil tovaryše od mistra bylo většinou složení mistrovské zkoušky. Tím cechu dokazoval svou zručnost a dokonalé ovládnutí svého řemesla. Většinou musel zhotovit výrobek, později několik výrobků, typických pro konkrétní řemeslo tzv. mistrovské kusy, pro představu od kováře se například chtělo, aby zhotovil a přibil podkovu, po truhláři pak většinou stůl a truhla. Původně výběr výstavních kusů pro zkoušku závisel na konkrétním cechmistru a cechu, postupně se v cechovních řádech jednotlivých řemesel objevují konkrétní výrobky. Bývaly udávány míry, podle kterých musela být daná věc přesně zhotovená, složení i forma věcí. Nad regulí zkoušky bděl

---

⁵⁰ MELICHAR František *Dějiny cechovnictví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

⁵¹ EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

⁵² WINTER Zikmund *Český průmysl a obchod v XVI. věku*. Praha. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1913

cehmistr se staršími mistry, případně i více cechmistrů což bylo vázáno k velikosti cechů. U některých řemesel bylo také požadováno prokázání teoretických znalostí zodpovězením otázek položených cechmistry.⁵³

3.3.3 Mistr

Pokud Tovaryš splnil výše zmíněné podmínky, byl slavnostně na cechovní schůzi přijat za plnoprávného člena cechu a získal tím mistrovské právo. Přitom musel mistr přísahal na cechovní řad, že bude zachovávat čest řemesla. Poté byl zapsán do cechovního registru a získal pravomoc najímat si tovaryše a zaměstnávat učedníky. Další podmínkou bylo oženit se do určité doby (cech kožešníku požadoval, aby již tovaryš žádající o vstup do cechu byl ve stavu manželském). Mistr zastával i některé vyplývající cechovní povinnosti: minimálně čtyřikrát do roka se zúčastnit cechovního shromáždění, pravidelně odvádět poplatky a další. Pokud své povinnosti a řemeslo plnili svědomitě mohli být zvoleny cechmistry.

3.3.4 Cechmistr

Cechmistři byli voleni cechem obvykle na jeden rok a potvrzováni městskou radou. Počet cechmistrů se lišil dle řemesla a velikosti cechu. Před nástupem do čela cechu museli složit slib. František Melichar ve své knize *Dějiny cechovnictví v Čechách* uvádí přísahu z 18.století: „*Já (jméno zvoleného) přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, že v tom mně svěřeném starcovském obřadě spravedlivě pokračovati, toho nejmenšího, co by proti nejvyššímu zřízení a cechovním generáliím čelilo, ani z ohledu přátelstva neb nepřítelstva, z lásky neb nenávisti předsevzítí, ale toliko jednomu každému spravedlnost činiti, jakož i vzácný magistrát a pana cechovního inspektora nejenom v patřící vážnosti míti, ale také jim patřící poslušnost poukazovati, z matky pokladnice bez přítomnosti a vědomí pana inspektora nic nezdvihati, s pány bratry vážně a slušně acházeti a tak se ve všem jak na jednoho dokonalého představeného chovati se sluší, řádně zachovati chci. K tomu mě pomáhej Bůh všemohoucí. Amen.*“⁵⁴

Cechmistři řídili život uvnitř cechu, vykonávali odborný dohled nad řemeslníky, soudili členy cechu, spravovali cechovní pokladnu a po všech stránkách zastupovali cech navenek.

---

⁵³ MELICHAR František *Dějiny cechovnictví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

⁵⁴ MELICHAR František *Dějiny cechovnictví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

4 Učňovské vzdělávání

Jak jsem se již zmínil výše, o prvním vzdělávání učňů můžeme s nadsázkou mluvit ve starověkém Řecku. Ovšem nejvýraznější podíl mají na vzdělávání až do 18.století cechy, které jak jsem již poznamenal, položily základy institucionalizaci této výchovy a podrobněji jsem se vzděláváním v cechách již zabýval.

V době zavádění manufaktur se objevuje potřeba zaučit větší množství pracovníků najednou. Tak se šlechta začíná podílet na vzdělávání řemeslníků a zve učitele ze zahraničí, aby nové a netradiční postupy naučili jejich poddané. Za zmínku stojí první přádelnická škola, kterou roku 1755 zakládá hrabě Chamaré v Potštejně, učitel zaučuje jeho poddané (chlapce, ale již i dívky) po dobu tří týdnů. Po jeho vzoru jsou na základě patentu z roku 1765 zakládány přádelnické školy v královských městech a později se zřizují i tkalcovské školy.⁵⁵

Mezi významné pokusy o zlepšení školského systému u nás lze zařadit i rok 1770 kdy Ferdinand Kinderman zavádí nový typ školy, tzv. industriální neboli průmyslovou školu. Byl to první typ školy, kde se vyučovalo základům zemědělství a ve své době byly velmi populární.⁵⁶

Za předchůdce odborných škol jsou často označovány nedělní či opakovací školy, zřizované od roku 1774 při triviálních školách.⁵⁷ Jak sám název napovídá, vyučovalo se zde vždy v neděli po dobu tří hodin. Učni se zde učili hlavně matematiku, fyziku, kreslení, technologii. Z těchto škol se postupem času staly školy pokračovací, které většinou zřizovala sdružení živnostníků. Výuka zde pak probíhala ve dvou dnech po dobu tří až čtyř hodin.

19. století není jen „století páry“ či „století průmyslu“, ale také ho můžeme nazvat „stoletím odborného školství“. Postupné zakládání a rozvoj odborných škol úzce souvisí s průmyslovým, zemědělským a společenským vývojem tehdejší doby. Intenzivnější výroba, která se převádí z manufaktur do továren, mnoho nových výrobních odvětví a

---

⁵⁵ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

⁵⁶ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

⁵⁷ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

v neposlední řadě velice strmý průmyslový vývoj, nutí šlechtice, továrníky a průmyslníky k zřízení organizace pro podporu podnikatelů. Tak se stává roku 1833 a vzniká Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách. Jeden z jejich hlavních cílů byl zajistit dostatek kvalifikovaných pracovníků, což vyústilo roku 1835 zřízením první průmyslové školy ve Zbraslavi. S příchodem revolučního roku 1848 roli ve vývoji odborného školství přebírá stát. Stává se tím organizované, což je jedním z předpokladů k vytvoření soustavy odborného školství. Průmyslová výstava v roce 1851 ukázala Francii jako zemi, za jejíž úspěchem stojí vyspělé řemeslné školství. Naši pedagogové jsou do ní vysíláni čerpat inspirace. I přese všechno působí koncepčně naše odborné školství ještě několik let dosti chaoticky. Zvrat nastává až v 80. letech 19. století, kdy konečně vznikla soustava odborného školství, kterou tvořili úplné školy odborné nižší a vyšší, neúplné školy odborné a školy pokračovací. Později se k nim ještě přidaly všeobecné školy řemeslnické.⁵⁸

Až do druhé světové války pak nenastaly v učňovském školství významnější změny. Za zmínku snad stojí jen rozvoj dívčích odborných škol ve 20. letech 20. století.⁵⁹

Po ukončení druhé světové války se odborné školství vyvíjí v rámci tzv. jednotné školy. Preferování dělnické profese poprvé staví odborné školy na stejnou úroveň jako školy průmyslové či gymnázia v soustavě vzdělávání. Zákon číslo 95/1948 sbírky, se tak stává nesporným mezníkem pro nejen odborné školství. Vzniká první komplexní učební plán, v němž se spojuje teoretická výuka s odborným výcvikem. Učební obory jsou rozděleny podle náročnosti na dvouleté a tříleté. Jsou zde patrné i snahy o zvýšení pedagogické a odborné kvalifikace učitelů a mistrů. Praktický výcvik mohly zajišťovat i podniky, které splnily dané podmínky.⁶⁰

Po roce 1951 chybí kvalifikovaní dělníci, čímž nastává nepříliš šťastný krok pro učňovské školství. Výuka se zkracuje, a to se promítá nejen po stránce odborné, ale i všeobecně. Zřizují se odborná učiliště pro dělníky jejíž povolání vyžaduje odborné technické vzdělání s dobou studia dvou, maximálně tří let. A šestiměsíční až jednoleté školy

---

⁵⁸ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

⁵⁹ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

⁶⁰ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

závodního výcviku pro ostatní zaměření. Organizační jednotku tvořily tři složky – škola, dílna, internát.⁶¹

Tento koncept vydržel pouhé tři roky, poté byly odborná učiliště a závodní školy nahrazeny učňovskými školami.

V roce 1957 přechází odborné školství pod ministerstvo školství a kultury, kde v učňovském zákonu o rok později sjednocuje počet hodin teoretických a praktických předmětů, jejich obsah a jejich rozvržení do jednotlivých ročníků. Dochází jeho vlivem k celkové přestavbě učebních oborů.⁶²

Již záhy po listopadových událostech v roce 1989 dochází v oblasti středního odborného a učňovského školství k posledním zásadním změnám ve struktuře, zřizování a v celkovém náhledu na vzdělávání. Rozšiřují se vzdělávací nabídky, postupně se přibližují a prolínají vzdělávací programy a kreativita má své nezastupitelné místo při jejich tvorbě. Bohužel, díky vyzdvihování dělnické třídy v předešlé éře dochází k úbytku studentů učilišť.

V současné době se tento trend obrací, neboť společnost si je vědoma nedostatku řemeslníků. Nejvyšší zákonnou normou současného vzdělávání je zákon číslo 561/2004 sbírky. Klesající počet žáků odcházejících ze základních škol se výrazně v předchozích letech dotkl zejména oborů odborného vzdělání s výučním listem. Dobrých řemeslníků je poskromnu. Stát, profesní komory, cechovní sdružení i odborné školy se snaží o „renesanci řemesel“. Ministerstvo školství s ministerstvem průmyslu již čtvrtým rokem pracují na zavedení Mistrovské zkoušky, čímž by navázalo na přerušenu tradici mistrů řemesel a zkouška by se stala součástí dalšího vzdělávání. Ministerstva chtějí dle svých slov umožnit řemeslníkům kariérní růst a zvýšit tak prestiž jejich zaměstnání, motivovat mladé lidi a zároveň jim umožnit uplatnit se v rámci Evropské unie.

Ve společnosti se tak znovu, postupem času přichází na fakt, že „řemeslo má zlaté dno“.

---

⁶¹ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

⁶² ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. Vývoj učňovského školství v Československu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

Praktická část

V praktické části bych rád nastínil historii Střední uměleckoprůmyslové školy hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové, na které v odborném vzdělání působím již od roku 1999. Porovnáám nabídku vzdělávacích oborů, změny ve výuce a v uplatnění jejich absolventů v průběhu čtyřiceti let. Na pomoc si přizvu v rozhovorech své bývalé i současné učitele, mistry a kolegy.

Podkladem mi jsou školní dokumenty, kroniky, články v odborných a místních periodikách, vzpomínky a paměti mých „pomocníků“.

5 Historie Střední uměleckoprůmyslové školy hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové

Chceme-li sledovat vývojovou linku dnešní Střední uměleckoprůmyslové školy hudebních nástrojů a nábytku od prvopočátku, musíme se vrátit do začátku sedmdesátých let předminulého století, kdy v roce 1864 pan Antonín Petrof postavil první klavír. Tím započal výrobu mistrovských hudebních nástrojů v Hradci Králové. Během několika let vybudoval z malé dílny prosperující továrnu a ta stojí v Hradci Králové dodnes. Zpočátku si sama připravovala kvalifikované pracovníky. Ale v souvislosti se znárodněním po 2. světové válce se zakládá specializované učňovské středisko k výchově klavírníků, varhanářů a výrobců akordeonů ve Varnsdorfu. Po jeho zrušení v roce 1949 bylo založeno nové učňovské středisko v Liberci-Kateřinkách, které existovalo do roku 1955. Protože se zájem o toto řemeslo stále zvyšoval, v roce 1955 byla založena Závodní učňovská škola v Jiříkově, kde se učilo až do roku 1972, kdy se začíná se stěhováním do nově zbudovaných prostor v Hradci Králové pod názvem Střední odborné učiliště hudebních nástrojů.

Komplexní učiliště přivítalo své první žáky do oborů Mechanik hudebních nástrojů školním rokem 1982/1983. Učilišti byla tehdy také přičleněna odloučená pracoviště v Lubech u Chebu se zaměřením oborů na strunné nástroje a v Kraslicích se zaměřením na výrobu dechových a bicích nástrojů. Absolventi učiliště směřovali do některé z provozoven koncernu Československých hudebních nástrojů, který patřil k podnikům s vysokou úrovní řemeslné kvalifikovanosti zaměstnanců.

S dalším školním rokem přišel i nový, tentokrát maturitní obor, Dřevozpracující průmysl se specializací Výroba hudebních nástrojů.

Se školním rokem 1987/1988 se otvírá další maturitní obor Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů se zaměřením pro klávesové nástroje. Nabídku rozšiřuje i tříletý obor Truhlář pro výrobu nábytku. Druhý zmíněný se v následujících letech těší velkému zájmu.

Školním rokem 1992/1993 se škola pod vedením nového ředitele začíná ubírat uměleckým směrem. Nový ředitel instinktivně vycítil potřebu společnosti a města obnovit uměleckou školu. Jak se později ukazuje podchytil v pravou chvíli vzrůstající zájem mladých lidí o výtvarné vzdělávání. Otevírá se zbrusu nový tříletý obor Umělecký truhlář, čtyřletý studijní obor Uměleckořemeslné zpracování dřeva-práce truhlářské i nástavbové studium Dřevařská a nábytkářská výroba. Škola se v nich soustředila na kvalitu výuky uměleckořemeslných dovedností jako je řezbářství, umělecké truhlářství, soustružení dřeva, vykládání dřeva či tradiční povrchové úpravy. V létě škola zorganizovala první letní kurz výroby strunných hudebních nástrojů konaném v Hradci Králové pod vedením mistrů z odloučeného pracoviště v Lubech, ve kterém si zájemci mohli sami zhotovit kytaru či housle za čtrnáct dní. Ředitel si kurz jako soukromá osoba vyzkoušel a díky tomu začal uvažovat o otevření studijního oboru i v Hradci Králové.

Školní rok 1996/1997 přinesl velké organizační změny. Luby a Kraslice se trhají. Nyní jede každý za sebe. V Hradci Králové tak dochází k většímu poměrnému zastoupení truhlářských oborů a tím i k rozšíření názvu školy na "Střední odborné učiliště hudebních nástrojů a nábytku". V návaznosti na toto, škola slavnostně otevírá v průběhu roku novou truhlářskou dílnu. V tomto roce také škola přechází pod nového zřizovatele, kterým se stává MŠMT ČR.

Nový obor Uměleckořemeslné zpracování dřeva-práce řezbářské byl otevřen od školního roku 1999/2000.

S novým školním rokem přichází i nový název školy Střední odborná škola a Střední odborné učiliště hudebních nástrojů a nábytku. Tím se v její nabídce objevují i dva nové studijní obory-čtyřletý obor Nábytkářství a čtyřletý umělecký obor Konstrukce a tvorba nábytku, který byl později přejmenován na obor Design interiérů. V tomto roce škola také přechází pod nového zřizovatele, kterým se stává Krajský úřad Královéhradeckého kraje.

O prázdninách mezi školními roky 2002/2003 a 2003/2004 byl pro zájemce zorganizován Řezbářský kurz.

1.1.2006 se završuje více než desetileté úsilí ředitele školy. Ze Střední odborné školy a Středního učiliště se stává Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku. Kapacita školy je nedostačující, a tak ve spolupráci se zřizovatelem škola hledá nové prostory. Kraj pro školu odkupuje od firmy Petrof budovu přímo v areálu této světoznámé firmy. Výuka „prastarého“ řemesla se tak symbolicky vrací do míst, kde historie začala.

Ve školním roce 2007/2008 se podařilo obnovit výuku stavby hudebních nástrojů, a to jak klávesových, tak strunných. Tímto návratem ke kořenům se škola přihlásila ke všemu dobrému, co jí předcházelo. Škola i poskytuje zázemí Českému svazu výrobců hudebních nástrojů a Českému klavírnickému svazu a úzce s nimi spolupracuje. Vzniklo tak svým způsobem jedinečné školské zařízení, které nemá ve střední Evropě obdoby.

Aby mohla škola držet krok s dobou buduje ve školním roce 2012/2013 nové „CNC“ centrum, čímž zpřístupňuje studentům nejmodernější technologie obrábění dřeva.

V současnosti se škola mimo jiné spolupodílí na konceptu Mistrovské zkoušky pro klavírníky a kytaráře. Dá se říci, že se částečně svým způsobem navrácí k prvopočátku učňovského školství. Zda bude fungovat jako důkaz profesní zdatnosti (tak je koncept myšlený) či i jako ukázka kvality systému se v nejbližších letech dovíme. Taktéž se ukáže, zda o Mistrovskou zkoušku bude zájem a dokáže-li řemeslu zvýšit prestiž a odstranit „fušery“. Až bude projekt Mistrovské zkoušky nějaký čas realizován v praxi, bude možné porovnat její obtížnost s dochovanými mistrovskými díly z dob cechovních organizací.

6 Polostrukturované rozhovory s mými bývalými i současnými kolegy, učiteli, mistry

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů porovnám změny v nabídce vzdělávacích oborů, ve výuce, v uplatnění absolventů z pohledů zaměstnanců školy za posledních čtyřicet let.

6.1 Rozhovor číslo 1 – dotazovaný na škole působil od roku 1988 do nedávna

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

„Jé je, těch bylo. Snad to nezmotám, to víš, už nejsem nejmladší“

2, Nemusí to být přesně.

„Ze začátku jsme učili klavírníky a malý truhláře. Pak se přidaly ty umělecký obory a maturanti. Klavírníků bylo pak hodně málo když šel Petrof do pr.... Jo a pak se brali i kytaráři.“ Ubývalo malých truhlářů, spíš bylo víc umělců. Teď se řemeslníci postupně zase vrací. Hurá

2, Vidíš konkrétní změny ve výuce?

„No jé je, sám víš, jak se to od nového tisíciletí všechno přizpůsobuje.“ „Vždyť se bralo do učení všechno, nebylo kolikrát z čeho vybírat.“ „Hodně jsme slevili.“ Musí se hold učit jinak, bez toho to nejde. Všechno se musí naservírovat, a hlavně dát k tomu moře času. Taky musíme učit na jiný technice, aby pak nebyli jak v Jiříkově vidění.

3, A co umělecké předměty?

Tam je to o talentu. Ty se drží pořád + - stejně, jen se u designérů přizpůsobujeme platnému trendu.

4, Myslíš, že jsou dnešní děti tedy nešikovnější?

Jak který, ale většinou jsou spíš líný, a hlavně vždycky mají rodiče za zadkem a ty všechno vyřeší. Jé jé, tomu, kdo si to přečte se asi zježí vlasy, ale já to řeknu.

5, Řekni.

Teď jsou děti znevýhodněný, my jsme byli pouze blbý, ale zvládli jsme to, oni ne, nemusí. Za nás platilo: jseš blbej, makej. Dnes platí: chceš to, my ti to vyběháme, dostaneš papír.

3, Jak se podle tebe uplatňují naši absolventi?

Jak který. Ve všech oborech se najdou borci, který pak v oboru vynikají. Najdeme je i různě po světě. Někteří se tím, co umí velice slušně živí na vlastní triko. Ty rád potkám nemusím se za ně stydět. Pak jsou ti, co potkávám v marketech, v lepším případě v přířezu dřeva či u nábytku, v horším případě jako ostraža. Hodně jich skončí i mimo obor. Když jim to jde v něčem jiném, tak proč ne, jsou mladý, třeba se našli. Někteří jsou ale zašití ve velkoskladech, jedno čeho, hlavně že se nepředřou a nemusí u toho myslet. A to je smutný.

4, Myslíš si, že je tedy dobré rozhodovat v 15 letech o svém budoucím životě?

Buďme k sobě upřímní, ve většině rozhodují rodiče a ty pak buď chceš nebo ne. Málo, kdo od mala ví, čím chce být. Ty jsi nechtěl být popelářem?

5, Chtěl (smích)

Kdo ale chce něčeho dosáhnout tak si cestu najde.

6, Děkuji

6.2 Rozhovor číslo 2 – dotazovaný na škole působí od roku 1996

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

U nás ve škole po dobu mého působení na škole, to jest 24 let se změnila nabídka vzdělávání zejména ve výtvarných oborech a to tak, že jsme nabídli obory designové, design interiérů a design výrobků.

2, Nemyslíš si, že jsou tyto obory jenom populární.

Částečně si to myslím, protože v určité době, zhruba před těmi 15 až 20 lety začaly být moderní právě pořady televizní design Jak se staví sen a podobného typu a začalo to být hodně sledovaný. Myslím si, že v současné době už to studenty netáhne tolik, ale ze začátku ti studenti byli, nebo ti zájemci, byli namotivováni zájmem rodičů, protože se ty pořady rodičům líbily. Abych řekl teď, je to spíš poměrně atraktivní obor pro děti, které jsou výtvarně nadané.

3, A není to třeba na škole na úkor řemesla? Neubírají kapacitu školy?

Myslím si, že to bylo v době kdy zrovna začínal takový poklesl zájmu o řemeslo, takže se nám podařilo udržet ten počet dětí a tehdejší ředitel školy to podporoval a já nejsem

přesvědčen o tom, že by to bylo na úkor. Bylo to jenom pro dobro školy. Těch řemeslníků, sice máme méně tříletých oborů, než bývalo, ale on je taky zájem ze stran rodičovské veřejnosti menší a těch dětí ze základní školy taky přichází méně.

4, Myslíš, že tedy nastává úpadek učebních oborů?

To tak bylo, ale za posledních takových čtyři až pět let bych řekl, že ten úpadek skončil a znovu se obnovuje zájem o tříleté učební obory. Takže asi můžeme mluvit o renesanci řemesla.

5, Další otázka. Řekni nějaké konkrétní změny ve výuce. Co se změnilo po dobu tvého působení na škole?

Za dobu mého působení se nároky na ty naše studenty, budu mluvit jenom za řemeslné obory, mám trochu přehled, se nám významně snížily. Je to dané zejména proto, že tu byly ty slabé ročníky a ten malý zájem o ty tříleté obory. Jak jsem již mluvil předtím, o designových oborech. Takže o řemesla byl menší zájem, takže jsme museli přijímat děti, které neměly až tak úplně dispozice pro třeba truhláře tříletého. Sice to je řemeslný obor, ale vyžaduje poměrně dobrý myšlenkový pochody. Myslím si, že prostě mají trošičku jiné zájmy. Svět kolem nich se mění a já to nemůžu porovnávat se sebou. Ale snažím se jít s tou dobou. Oni umějí něco jiného, než uměly děti třeba před 20 lety. Tady bych já zopakoval, že jde o renesanci. Jde o renesanci zájmu o ty tříleté obory, že už je nemůžu porovnávat. Třeba teď, v současné době, učím první ročníky v teorii na matematiku a fyziku truhláře, a oproti ročníkům před dvěma až třemi lety je to významně lepší.

6, Takže se dá říci, že nejsou hloupější, ale že jsou například línější?

Asi by se to tak dalo říct i když zase se vracíme k ty renesanci. V posledních dvou třech letech pozoruji, že ty děti mají větší zájem a nevadí jim ta práce v dílně. Před pěti lety jim vysloveně vadila.

7, Takže by se spíš dalo říct, že jsou, byly málo motivované?

Možná ano. Vidím to trochu na nábořech. Jezdil jsem třeba po školských výstavách, tam je docela dobrý, když těm rodičům (zájemcům) můžu říct, že truhlářů je pořád málo, a že třeba v okolí Hradce je spousta truhláren, které mají otevřené dveře pro zájemce, kteří chtějí dělat.

8, Myslíš si, že je dobré rozhodovat v 15 letech o svém budoucím životě?

Asi máš na mysli vzdělání a následně potom teda ten život. Já si myslím, že to není dobře, je to trošku proti naší škole. Mě se víc líbí ten systém, nedovedu ho pojmenovat, ale vím že je někde v západní Evropě. Děti víceméně mají střední vzdělání nebo maturitu nebo nějak ukončené všeobecné vzdělání, a pak teprve ve svých 18, 20 letech se rozhodnou o tom, jestli chtějí dělat truhlářinu, kytarařinu nebo design výrobku nebo nějaký jiný řemeslo. Přece jenom jsou dospělejší lidé a už víc mají přehled o tom životě mají větší přehled co chtějí.

9, Jak se podle tebe uplatňují naši absolventi?

Z uměleckých oborů jich hodně pokračuje na vysokých školách s uměleckým zaměřením nebo se uplatní v designových studiech. V truhlárnách v okolí je řada našich absolventů, někteří se zařídí pro sebe.

10, Děkuji ti za rozhovor.

6.3 Rozhovor číslo 3 – dotazovaný na škole působí od roku 2012

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

Když jsem nastoupil do školy řídilo se zde CNC obráběcí centrum a studentům se tak nabídla další možnost vzdělávání v nejmodernějších technologiích, a to si myslím, že je dobře, protože v reálném životě tahle technologie je poptávaná.

2, Myslíš, že se tedy změnila vlastně nabídka vzdělávání díky novým technologiím, že se rozšířila?

Myslím si, že nejde přímo o změnu, ale o rozšíření obzoru žáků. V mém oboru, což jsou kytaráři, k rozšíření nabídky nedošlo. My pořád žáky učíme klasickou kytaru, elektrickou kytaru a samozřejmě další podskupiny, které se nemění časem. Kytaráři jsou v tomhle ohledu konzervativní, nedochází k inovaci nástrojů pouze k inovaci technologií výroby a v tomto ohledu se snažíme studenty vyučovat. Výroba hudebních nástrojů je tak specifická že o rozšíření nabídky vzdělávání se nedá mluvit.

3, Myslíš si, že byly děti šikovnější dříve anebo teď?

Nemyslím, že by byly děti dřív šikovnější, jen dnešní doba nepřispívá k manuální zručnosti, nepřispívá k trpělivosti, nepřispívá k chuti zkusit to naučit se to. V dnešní době, když něco nefunguje tak se to vyhodí a pořídí se to nový. Doba jim nahrává tím, že nemusí přemýšlet, aby něco opravili, ale jdou a koupí si to nový. Doba jim to vlastně znemožňuje, protože se vyrábí věci, které jsou neopravitelné. Děti mají počítače a telefony už v nízkém věku a v podstatě je to pro ně něco, čím se dokážou zabavit. Vlastně rodiče, když na ně nemají čas, tak je šoupnout před telefon, před počítač, před televizi, a tím oni vlastně ty své děti zabaví. Ta šikovnost v nich určitě je, vzhledem k technologiím, jen jim chybí prostě motivace a chuť do práce. Když se ty kluky podaří dostatečně namotivovat, třeba výrobou elektrické kytary s vlastním designem a vlastním osazením, tak ty kluci pracují velmi kreativně. Někdo je šikovnější, někdo méně, ale tak to bylo vždycky.

4, Kde a jak se podle tebe uplatňují naši absolventi?

Zcela upřímně ti kluci kytarářský to nemají vůbec jednoduché. Když vyjdou ze školy tak na ně nikdo nečeká a nebude si chtít hned od nich postavit nástroj za 50 000 korun. Firem po republice, které se zabývají stavbou hudebních nástrojů je málo a nejsou schopni zaměstnat všechny žáky, kteří každý rok opouští naši školu. Když se řemeslu budou věnovat tři lidi z ročníku jsme rádi. Trh je tak přeplněný, že se horko těžko shání zákazníci, kteří by byli ochotni dát zakázky čerstvým absolventům. Uplatnění můžou nalézt například v opravě nebo servisu hudebních nástrojů, třeba v hudebninách, nebo na vlastní triko jako osoba výdělečně činná.

5, Myslíš si, že je dobré rozhodovat v 15 letech o svém budoucím životě?

V 15 letech je opravdu brzy na to, aby se rozhodli, čemu se chtějí celý život věnovat. Často si to uvědomí až potom, co dokončí vzdělání. Ve svém okolí mám spoustu lidí, kteří se vyučili v nějakém oboru, a pracují v oboru úplně odlišném, který s původním zaměřením nemá vůbec žádnou spojitost. Což mě vede k otázce, že vlastně promarnili tři nebo čtyři roky života v něčem, čemu se vlastně vůbec nevěnují. Já sám jsem si vybral kytarařinu až po dostudování uměleckého truhláře, tedy po čtyřech letech studia jsem si teprve uvědomil, jaká práce by mě opravdu bavila a co bych chtěl dělat. Ale ne všichni mají dostatečné rodinné zázemí na to, aby po třech nebo čtyřech letech studia si mohli vybrat ještě další studium a studovat dál. Často na to narážíme u nás na dílnách a říkáme si, že kdybychom tam měli starší studenty, kteří už opravdu vědí, co chtějí dělat, mohli

bychom jim opravdu dát to co potřebují a nevěnovat se tak lidem, kteří sami nejsou přesvědčení o tom, zda chtějí daný obor vůbec vykonávat.

6, Děkuji ti za rozhovor.

6.4 Rozhovor číslo 4 – dotazovaný na škole působí od roku 1994

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

Nabídka pro žáky je širší. Jo je to širší škála, rozhodně je lepší výběr. Myslím si, že se o to zasloužil charismatický ředitel Kosina. Když jsme teda v té nabídce, tak vlastně naše škola nabízí řemeslné obory a nabízí tak i designové obory.

2, Zaznamenal jsi nějaké konkrétní změny ve výuce?

Já si myslím, že vlastně žákům usnadňujeme jejich výuku na úkor jejich možností. Jo, myslím si, že bychom měli být přísnější. Žák něco pokazí, tak to za něj raději uděláme, někdy je to tak naučíme, ale hodně to vlastně zneužívají. Takže jim vlastně umetáme cestičku.

3, Souhlasil bys tedy s odpovědí, že jim snižujeme nároky.

Ano, nemůžeme čekat vlastně nic jiného. Náročnost těch nových moderních technologiích jim sebere kapacitu. Samozřejmě byla kdysi na jiné úrovni a teď je taky na jiné úrovni, že. Když jsem se učil já, pro mě byla odměna, když jsem si mohl udělat něco navíc. Byl to pro mě nějaký přínos, než abych se někde flákal. Ale pokavaď vlastně to umožním větší části svých žáků, tak, než aby si třeba něco vyrobili domů, něco, něco prostě, aby se zdokonalili v práci, tak místo toho si třeba hraji s mobilem.

4, Změnil bys tedy nějak výuku?

Každý den by měl začít pozdravem. Jo s úctou a respektem k řemeslu, k učiteli a brát ho jako autoritu, nikoliv jako nutné zlo. Takže chci touto větou říct, že dnešní děti nejsou tolik uctivý a neváží si vlastně učitelů jako dříve. Je to vlastně dáno společností. V podstatě každý řemeslník by se měl učit určitému respektu k autoritě a mít nějakou pokoru.

5, Tím si mi odpověděl vlastně na další otázku. Jak jsou vlastně teď děti na tom s šikovností. Pochopil jsem dobře, že se jim nechce pracovat a nemají k řemeslu pokoru?

Jo, zjednodušeně jo.

6, Myslíš si, že je dobré rozhodovat v 15 letech o svém budoucím životě?

O životě v 15 letech je i není. Když to беру ze sebe, tak já jsem vždycky chtěl být truhlářem, ale protože jsem měl problémy se zády tak se tam za bolševika sešla komise. Pamatuješ?

7, Ne, za mě už to nebylo.

Takový babi, co tam seděly a tvrdily, že truhlářina není pro mě. A jak už to dělám dlouho. Rozhod jsem se. Věk, nevěk. Když víš, co chceš, je jedno kolik ti je.

8, Jak se podle tebe uplatňují naši absolventi?

Tak když to беру dozadu tak vlastně mí spolužáci (klavírníci) bych spočítal možná na prstech jedné ruky co dělají na Petrofu nebo u Bechsteina. O svých žácích zas takový přehled nemám, ale myslím si, že ze začátku to je jedna třetina, kteří to řemeslo dělají. Pak to záleží pochopitelně na tom, kolik dostanou plat. Že jo? Takže pak ty žáci zvažují, jestli u toho řemesla zůstat za méně peněz, anebo pak třeba jet s kamionem a vydělat velké peníze nebo větší peníze. Poté už je to půl napůl, anebo třetina dvě třetiny. Třetina že se uplatní a dvě třetiny že nezůstane u řemesla. Pokud nám přijdou žáci už v dospělosti, tak tam si myslím, že ta šance že u toho řemesla zůstanou je větší procento žáků.

9, Díky za rozhovor.

6.5 Rozhovor číslo 5 – dotazovaný na škole působil od roku 2008 do roku 2018, nyní soukromě podniká v oboru. Se školou spolupracuje nadále na letních kurzech.

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

Já jsem nastupoval jako mistr pro znovu otevřený obor Stavba strunných hudebních nástrojů. Pak přibyly designové obory a umělecké obory.

2, Vidíš konkrétní změny ve výuce?

U nás kytarářů se moc změn neděje. Spíš dáváme dětem větší možnosti v designu a povrchové úpravě. Ale celkově se ve škole více využívá nových moderních technologií. To je pro dnešní mládež obor hned přitažlivější.

3, Jak vidíš dnešní žáky?

Jsou to prima kluci, samozřejmě i holky. (Dívky jsou daleko pečlivější.) Když je to baví. Doba jejich tvůrčímu duchu moc nepřeje, spěchají, nemají trpělivost. Mezi kytaráře se hlásí i starší žáci a absolventi naší školy a tam už to je o něčem jiném. Ti už vědí, co chtějí.

4, A jak je vidíš z druhé strany, jako zaměstnavatel?

Můžu říct, že děti, které mám z vaší školy jsou poměrně dobře připraveny, ale přeci jen, než se můžou stát řemeslníky o které bude zájem a mohli by se postavit na vlastní nohy, potřebují vedení a nějaký čas to bude ještě trvat.

5, Jak tedy vidíš uplatnění čerstvých absolventů?

Uplatnit se v tak úzce zaměřené sféře není vůbec jednoduché. Vím to z vlastní zkušenosti. Měl jsem to štěstí, že jsem mohl dělat co mě bavilo a zároveň své znalosti předávat dál.

6, Díky za tvoje názory.

6.6 Rozhovor číslo 6 – dotazovaná na škole působí od roku 1984

1, Jaké vidíš změny v nabídce ve vzdělávání po dobu tvého působení na škole?

Z odborného učiliště se díky aktuální situaci stala střední umělecká škola se vším všudy. Prošla velkou změnou oborů od klavírníků přes umělecké truhláře, soustružníky, řezbáře po návrháře a designéry. Doba mého působení je tu plná změn a výzev.

2, Přiblížíš mi konkrétně ty změny?

Nejdříve jsem učila klavírníky. Poté umělecké truhláře. Musela jsem se sama vzdělávat, abych mohla předat dál informace o restaurování starožitného nábytku. Překvapil mě zájem ze strany žáků o tuto dovednost. Restaurování se tak od poloviny 90 let stalo hlavní náplní mé odborné výuky až do současnosti.

3, Co změny ve výuce ve vztahu k žákům?

Když jsem začínala, žáci byli vděční za každou drobnost navíc (informaci, vychytávku,...), bylo vidět, že se chtějí věnovat danému oboru. Pak spíš do školy chodili, že mají, než že chtějí. Tím jsme i my je učili základy, nač plýtvat energií, kde to nemá smysl. V posledních letech mi srdce plesá, že ještě, než odejdu do důchodu budu znovu učit ty, koho to baví.

4, Jak tedy vidíš žáky? Jsou šikovnější než dříve?

Jo jsou, už jo. Jen chtějí všechno hned, jak jsou zvyklí. Červotoč ale hned nevyleze, chce to čas a trpělivost. Když to pochopí budou mít i život jednodušší. Bez stálého stresu, jak co bude je veseleji. Neříkám to jen tak, ale hodně hlavně děvčat, se potýká již s depresemi a jinými psychickými problémy. Jako jedna z mála žen na odborném výcviku pak vyhocené situace uklidňuji. Mají mít bezstarostné mládí, a ne permanentní stres a návštěvy psychologů.

5, Jak vidíš uplatnění absolventů?

Starý nábytek jde do módy, vzniká hodně restaurátorských dílen. Přesto hodně žáků ještě zůstává na škole a po maturitě si dělá výuční list, aby měli širší uplatnění. Dost jich také odchází na vysokou školu. Stačí to?

6, Určitě. Děkuji ti.

6.7 Můj pohled na věc.

Na škole učím od roku 1999 a pět předcházejících let jsem ji navštěvoval jako žák.

1, Změny v nabídce ve vzdělávání.

Nastupoval jsem tenkrát v 1994 na řemeslné učiliště, řemeslné zpracování dřeva bylo stěžejní. Nás truhlářů byli v ročníku dvě plné třídy. Když jsem maturoval, škola přecházela na uměleckořemeslné zpracování dřeva. Učební obor v dalších letech upadal a uměleckořemeslné maturitní obory a umělecké obory byly na vzestupu. I samotný nový název školy Střední uměleckořemeslná škola hudebních nástrojů a nábytku uchazečům podbízel umělecké obory a ty se dále rozvíjely. Kreativní výuku nabízí designové obory Design Interiéru a Průmyslový Design. Nyní se vrací zájem o učební obory, neboť zručných řemeslníků ubývá.

2, Změny ve výuce

Za mých studijních let byl pevně stanoven pracovní plán výrobků. Nyní se snažíme svým způsobem záplatovat trhlinu na trhu a zabýváme se na odborném výcviku hodně zakázkami, při kterých se žáci naučí vyrábět širší škálu výrobků. Tím je jsme schopni lépe připravit do provozu. Při čemž musíme držet krok se stoupajícím vývojem technologií a technologickými postupy. Není to přínosné jen pro žáky, ale také pro naše rozšíření obzorů, abychom neustrnuly na jednom místě.

3, Žáci

Myslím si, že žáci nejsou tak zručný jako jsme byli my, ale hlavní rozdíl je, že u práce většinou nepřemýšlí. Tím se musí snižovat celkově nároky na odbornou výuku. Šikovné děti s hlavou pevně na krku na to doplácí. Dělají více než ostatní, a to mě osobně vadí. Sice se tím zdokonalují, ale my je tím postupně místo odměny demotivujeme.

4, Absolventi

Vždy jsem velmi rád, když se k naší škole žáci hlásí. Hodně z nich potkávám ve specializovaných prodejnách pro truhláře a jedním s nimi jako se spolupracovníky školy při realizaci odborného výcviku v jejich provozu. Absolventi z designových a uměleckých oborů často pokračují na vysoké školy. Většina mých kolegů, tak jako já, jsou absolventy naší školy a předávají své zkušenosti dál.

6.8 Porovnání změn z rozhovorů

1, Změny v nabídce ve vzdělávání

Většina se shoduje, že za dobu jejich působení se nabídka proměňovala hlavně co se týče uměleckých oborů.

2, Změny ve výuce

Rozhovory potvrzují i můj názor o snižování nároků na výuku. Vyplývají z nich dva hlavní důvody snižování a to, malý zájem o obory s výučným listem a současný uspěchaný životní styl.

3, Žáci

Kolegové se domnívají, že není problém v šikovnosti žáků, ale v množství faktorů, které je ovlivňují.

4, Absolventi

Absolventi specifických oborů zaměřujících se na hudební nástroje mají nyní horší startovní pozice na pracovní dráze. Absolventi uměleckých oborů často pokračují ve studiu, to se příliš nemění.

Závěr

V této práci jsem se pokusil zmapovat vývoj nábytku, a především truhlářského řemesla v různých epochách dějin, stručně sepsat dějiny učňovského školství, přiblížit Cechy, jako důležitého činitele v podpoře nejen ve výuce řemeslníků. Představil názory na změny a rozvoj řemeslného vzdělání za posledních čtyřicet let v konkrétní škole.

Nemohu si odpustit na závěr jednu myšlenku, která se mi po celou dobu mé práce neustále vnucuje a neodbytně vrací. Měli bychom vzdát hold mistrům řemesla z dob dávno minulých. Ve většině případů bez složitého vybavení dokázali doslova zázraky. Jeden příklad za všechny, kdo z nás odolá tajemné kráse „Benátského zrcadla“. Luxus a nevšednost mu dodala jemná téměř mravenčí práce a vynalézavost mistrů sklenářských, kdy k zrcadlu vytvořili lem z menších broušených či rytých skleněných segmentů pokovovaných pravým stříbrem.

Díky moderním technologiím, které máme v současnosti k dispozici, jsme schopni zanalyzovat dochované předměty, zjistit jejich složení, postup výroby či jiné, ale stále do všech „tajů“ jejich řemesla nepronikneme, některé postupy jsou již dávno zapomenuty a nenávratně ztraceny. Přes všechnu naši snahu a vybavení nedokážeme to co oni. Několik generací řemeslníků a vědců se již například od 18. století pokouší o znovuvytvoření pravé damascénské ocele, která vynikala svými až legendárními vlastnostmi, tedy velmi vysokou tvrdostí a zároveň houževnatostí, avšak bez úspěchu.

Mě nezbyvá než na úplný závěr práce doufat, že mi budeme mít komu své vědomosti předávat, že se řemeslo znovu dostane na vrchol a nebude zapomenuto. Doufat, že stojíme na prahu něčeho nového a nepředstavitelně originálního.

Seznam použitých informačních zdrojů

CIMBUREK František a spol. *Dějiny nábytkového umění 1*. Praha. Argo, 1995. ISBN 80-85794-54-3

CIMBUREK František a spol. *Dějiny nábytkového umění 2*. Praha. Argo, 1996. ISBN 80-85794-91-8

ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 14-385-73

EBELOVÁ Ivana *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. 1. vydání Praha. Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6

GERŠLOVÁ Jana, SEKANINA Milan. *Lexikon našich hospodářských dějin: 19. a 20. století v politických a společenských souvislostech*. 1. vydání Praha. Libri, 2003. ISBN 80-7277-178-7.

JANÁČEK Josef *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha, Statní pedagogické nakladatelství, 1963

JANÁČEK Josef *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*. 1. vydání Praha. Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

JŮVA Vladimír *Stručné dějiny pedagogiky*. 4. rozšířené vydání Brno. Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.

KOCOUREK Jaroslav, PODHORSKÝ Marek. *Stará řemesla*. Olomouc. Rubico, 2017. ISBN 978-80734-621-30

KOLEKTIV autorů. *Ottův slovník naučný: 21.díl*. Praha. 1904.

kroniky SUPŠ HNN Hradec Králové

MELICHAR František *Dějiny cechovníctví v Čechách*. Praha. Česká Grafická Společnost "Unie," 1902

MENDL Bedřich *Počátky našich cechů*. Praha. Český časopis historický 33, 1927

VERGER Jacques, RICHÉ Pierre *Učitelé a žáci ve středověku*. 1. vydání Praha. Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-028-2

vnitřní dokumenty SUPŠ HNN Hradec Králové

WINTER Zikmund *Český průmysl a obchod v XVI. věku*. Praha. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1913

WINTER Zikmund *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906

WOHRLIN Traugott. *Nábytkové slohy od antiky po současnost*. 1. vydání Praha, Grada 2008. ISBN 978-80-247-2034-0

www.hnn.cz